

Șef Rabin dr. Moses Rosen

„În propria noastră traducere“*

„Frumoase sînt învățăturile biblice ce le-ați folosit în vorbirea Dv. Ce traducere ați folosit cînd v-ați pregătit cu-vîntarea?“ mă întrebă odată marele meșter al slovei românești Mihail Sadoveanu, după ce tocmai isprăvisem un discurs la o reuniune în apărarea păcii.

„Pe a mea proprie“, i-am răspuns. Mi-am dat seama, pe loc, că vorbele mele ar putea să pară prezumțioase. M-am explicat deci, arătînd că biata Biblie a trecut, cu diversele sale traduceri, printre furcile caudine ale ironiceii observații „traduttore — traditore“ și că limba sfîntă, ebraica, este singura cheie care îți deschide ale ei gînduri și simțămînte cu profunzimea lor. Pe de altă parte, răspunsul meu voia să spună că Biblia e asemănătoare Autorului ei : Dumnezeu.

Precum e adevărat că fiecare om îl are pe Dumnezeu pe care îl merită, tot astfel Tora, învățătura lui Dumnezeu, are o înfinită varietate de accente. Rezonanța lor depinde de sufletul în care își găsesc ecou, de conștiința în care răsună.

„Învățăturile biblice, în proprie traducere... Mă urmărește, de ani de zile, un tablou al lui Marc Chagall pe care l-am văzut cu ocazia sărbătoririi la Paris, la Grand Palais, a virstei de 80 de ani ce o împlinise marele virtuoz al penelului.

Un evreu, la o margine de tîrg, izgonit, singur, îngrozitor de singur, părăsit de toți și totuși cu o privire plină de nădejdi, cu șira spinării dreaptă. Evreul nostru se sprijinea ferm nu de „un toiag al pribegiei“, ci de... un Sul al Torei. Cartea îi era far, busolă și hrană în mijlocul furtunii.

וְהָיָה סֵפֶר תּוֹרָתוֹ אִתּוֹ (בראשית ה' א)
„Această carte înfățișează biografia ființei umane“ (Genesis, 5, 1). Așa se auto-caracterizează Biblia. „Traducem“ deci, generație după generație, această „Carte a Cărților“, în traducere proprie, a dorurilor și idealurilor noastre. Ea ne constituie reazem de neclintit, pavăză de neînving, izvor de învățătură și etică.

Dacă prin această, cea de-a treia, strădanie de a așterne pe hîrtie unele din aceste eterne „învățăturile biblice“ voi izbuti să împărtășesc cititorilor măcar o părțică din această „proprie traducere“, voi avea bucuria unei datorii împlinite.

* Prefață la „Învățăturile biblice“, vol. III, recent apărut.

Plecarea în Elveția a unei delegații a F.C.E., condusă de Eminența Sa

Miercuri 21 martie a.c., la invitația asociației Keren Hayesod, Eminența Sa, însoțit de dna dr. Rosen și de ing. Th. Blumenfeld, președintele Comunității Evreilor din București, a plecat în Elveția, unde corul Talmud Tora din Iași, condus de Izu Gott, va da o serie de concerte la Basel, Lugano, St. Gallen, Zürich, Berna.

Corul este însoțit și de dr. Simion Cauffman, președintele Comunității Evreilor din Iași și membru în Comitetul de conducere al F.C.E.

La Aeroportul București-Otopeni, Eminența Sa și delegația care-l însoțește au fost salutați de conducători ai F.C.E. și ai C.E.B.

A apărut:

Șef Rabin dr. Moses Rosen

Învățăturile biblice

(Vol. III)

Cartea se poate procura de la toate comunitățile evreiești locale sau direct de la Federația Comunităților Evreiești din București, str. Sf. Vineri 9, sector 3, trimițînd prin poștă (cont 45.10.7.062, B.N.R.S.R.) lei 15, costul cărții.

PURIM 5744 sub semnul eternei devise: „Binecuvîntat fie Mordehai, blestemat fie Haman“

De Purim, la Templul Coral

Lume multă, foarte multă, a venit, cu mult timp înainte de începerea solemnității, ca să ocupe un loc în Templu, pentru a asista la seara de Purim. Un Purim, în multe privințe, excepțional. Căci milenara poveste despre binecuvîntatul

evreu Mordehai, despre regina Estera și despre blestematul Haman, despre minunea salvării, o dată mai mult, a poporului evreu de la genocidul la care îl condamnase un dușman feroce — toate acestea își au semnificația lor deosebită și actuală. Un Purim de excepție și pentru că, desi numărul enoriașilor noștri e tot mai mic de la un an la altul, în Templu numărul participanților e mai mare, iar

programul serii, mai frumos, mai atractiv, poate, ca oricînd.

Templul însuși a îmbrăcat o haină adecvată Purimului. Pe fundal se poate citi: PURIM 5744. Pe balcoane sînt atîrnate pancarte cu desene înfățișînd personajele Meghilei și simbolurile bine cunoscute: grăgăru, zarul etc., precum și hîrtii colorate, care toate dădeau interi-

orului Templului un aspect festiv și solemn.

În Templu iau loc: Eminența Sa Șef Rabin dr. Moses Rosen și doamna, Prim-Rabin I. M. Marilus, av. E. Sechter, secretar general al F.C.E., și ing. Th. Blumenfeld, președintele C.E.B., alți membri din conducerea Federației și a co-

(Continuare în p. 6—7)

Seară de Purim. Corul Talmud Tora

Estera demască pe Haman

O seară „Isac Peltz“ la Teatrul Evreiesc de Stat

De ani și ani, Tia Peltz plectează, colorează, redesează chipul tatălui ei, al personajelor din „Calea Văcărești“, al iluziilor care le bîntuie.

De ani și ani, spune: „Oamenii nu cunosc îndeajuns sufletul scriitorului Isac Peltz, marea lui dragoste pentru sarmalele suflete în luptă cu viața“. Așa s-a născut seara **evocatoare I. Peltz**, care, în 21 martie, a marcat împlinirea (la 23.III.a.c.) a 85 de ani de la nașterea scriitorului.

Cărturarul de talie europeană George Macovescu a prefătat seara pe care ne-a oferit-o Teatrul Evreiesc de Stat, subliniind locul lui în istoria literelor din România și meritele celui pe care Eugen Lovinescu l-a numit „cel mai mare urzitor de tristețe din literatura noastră“.

„A împlinit și împlinește 85 de ani, pentru că un scriitor nu moare niciodată“, a spus George Macovescu, exprimând prețuirea și respectul pentru valoarea operei lui Isac Peltz.

Sensibilitatea și maturitatea cu care a privit viața și moartea fiecărui erou, gândurile și visurile lui trebuiau însă redate pe scenă. Cortina s-a tras într-o parte și în alta și în fața noastră au apărut, imense, clare, halucinante, personajele care alături trăiau chiar în aceste case învecinate cu Teatrul Barașeanu. Erau decorurile semnate de Tia Peltz.

Iar ei, covrigarii, chelnerii, croitoresele și tinichigii s-au trezit, ca într-un basm, ducându-și în ochi, în mâini, pe umeri apei „bîntî turas“, care îi marca pe ei, anonimi și nu tocmal, de vreme ce iată, peste decenii, trăiesc și ne povestesc zburcîmul vieții lor.

Istoria cunoaște multe încercări de trecere în spectacol — deci într-o artă a convenției declarate — a unor pagini din literatură. Dar puține sînt reușite, proba lor fiind forța de a transmite publicului emoția. Sub îndrumarea lui Adrian Lupu, colectivul dovedește o înțelegere nuanțată a caracterelor și caracteristicilor eroilor, formînd un tot unitar, dînd un spectacol de calitate.

Am senzația unei debulări. Sînt și în sală, și pe scenă, înțeleg mai adînc decît la lectură împlinirea destinului.

Cine n-a citit în tinerețe, și mai tîrziu „Calea Văcărești“, „Foc în Hanul cu tei“, „Moartea tineretelor“? Cine n-a simțit o stringere de inimă pentru soarta dramatică a Esteri, a lui Ficu, a altor prieteni necunoscuți, dar îndrăgiți?

Tragica neputință de a transforma în viață visul, fantezia, lupta pentru exis-

tență, inegală, absurdă uneori, aspirația spre ideal fac din aceste personaje rude de singe cu eroii lui Șalom Aleahem. Abia văzîndu-le pe scenă înțeleg acest fapt și mulțumesc actorilor care au slujit cu respect și devotament textul.

Rareori am văzut aura aceea de spiritualitate și suferință în jurul figurii frumoase a artei noastre îndrăgite Tricy Abramovici. Bebe Bercevi, Rudy Rosenfeld fac să vibreze aerul într-un mod personal, cu fiecare gest ori vorbă rostită. Împreună cu ei, actorii Eugen Apostol, Nicolae Călugărița, Lucia Corneanu-Mayer, Dorin Păunescu, Mihai Cîlu, Ioana Crăciunescu au meritat din plin aplauzele noastre. Și sala era plină, ca niciodată, și din rîndurile ei mulți veneau pentru prima oară la Teatrul Evreiesc. Și cit de actuale ni s-au părut unele scene din trecutul acestui univers, marcat, nu o dată, de evenimente dramatice...

Prezența pe scenă a lui Aurel Giroveanu a fost un moment liric și nu muzical, cum ne așteptam, deșteptînd în mintea multor spectatori amintirea Buceruștiului de altădată, transmițînd tensiune și emoție prin cîntecul scris special pentru acest eveniment, pe versurile lui A. Felea și Alex Raicu.

Tablourile, schițele semnate de Tia Peltz au creat cadrul care îndeamnă la meditație, încă la intrarea în teatru. Prea puțin prețuim valoarea acestei mari pictorițe, care își împletește destul, pînă la obsesie, cu cel al părintelui ei, marele scriitor Isac Peltz.

Rămîn citeva clipe în fața portretului său și-mi amintesc de ultima vizită pe care i-am făcut-o. În fotoliu înalt, în fața ferestrei deschise, lîngă frunzele de iederă colorate de toamnă, încercam să deslușesc ceva, nu-mi amintesc exact ce anume, dar știu că urmăream minile lui, care odihneau alături de o cochilie rozacee și Cartea de istorie a literaturii a lui George Călinescu, unde își are paginile lui.

M-a privit iscoditor, și m-am simțit dezorientată. În fața lui nu puteam vorbi oricum, orice...

Acum înțeleg. Îl interesa totul, tot ce însemna viață.

Tabloul încheiat în seara de 21 martie e gata. Mai trebuie doar chenarul și rama.

TANIA LOVINESCU

Ce înseamnă a fi evreu?

de Lev Tolstoi

Ce înseamnă a fi evreu? Această întrebare nu este deloc atît de grea precum ar părea. Deci să ne dăm seama ce fel de ființă specială este evreul, pe care toți guvernanții și toate popoarele, împreună și fiecare în parte, l-au batjocorit, neliniștit, asuprit și persecutat, pe care l-au călcat în picioare, l-au ars și spînzurat — și totuși a rămas încă în viață.

Ce fel de ființă este evreul, care, cu absolut nici un preț, nu s-a lăsat dus în ispită de nici una din bunătățile pămîntului pe care i le-au oferit asupritorii și împilatorii săi, în mod permanent, pentru ca să-și schimbe și să renunțe la credința sa proprie evreiască?

Evreul este creatura sfințită care a adus din Cer focul veșnic, cu care a luminat toată lumea. El este izvorul religiozității din care celelalte popoare au sorbit credința lor.

Evreul este pionierul culturii. Ignoranța a fost mai mult combătută în Palestina de demult chiar decît în Europa civilizată.

Mai mult, în acele timpuri sălbatice și barbare, cînd viața și moartea unui om nu aveau nici o valoare, Rabi Akiva s-a exprimat în mod oficial împotriva pedepsei cu moartea, care încă astăzi este privită ca o pedeapsă ce cadrează cu cultura cea mai înaltă.

Evreul este pionierul libertății. Chiar în acele timpuri străvechi, cînd omenirea era încă despărțită în două clase deosebite, în sclavi și stăpîni, chiar atunci de demult legea lui Moise a interzis de a ține un om în sclavie mai mult de șase ani.

Evreul este simbolul toleranței cetățenești și religioase. „Să iubești pe străin și pe cel din altă țară“, poruncește Moise, „căci tu însuși ai fost străin în Egipt“. Aceste vorbe au fost spuse într-o epocă atît de depărtată și de sălbatică, în care principala ambiție a raselor și popoarelor consta în aceea de a se asupri unele pe altele, luîndu-le pe cei învinși în sclavie.

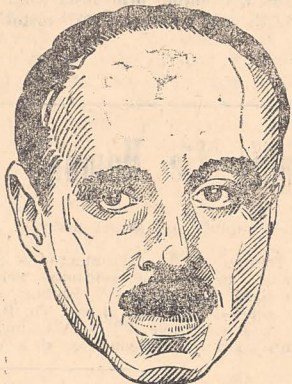
În ce privește toleranța religioasă, nu numai că credința evreiască este foarte departe de spiritul avid de dominație, care ar tinde să convingă pe aderenții celorlalte religii să treacă la iudaism, ci dimpotrivă. Talmudul poruncește rabinilor ca, atunci cînd cineva vine benevol la credința evreiască să i se explice cu de-amănuntul ce fel de dificultăți își poate atrage el prin această faptă și să i se arate că și pioșii tuturor celorlalte popoare vor intra în Rai. Cu o toleranță atît de înaltă și de ideală nu se pot lăuda nici măcar moralaiștii timpului nostru.

Evreul este simbolul veșniciei. El, pe care nici pogromurile, nici persecuțiile de mii de ani nu l-au putut distruge, el, pe care nici focul, nici sabia, nici vreo Inchiziție nu l-au putut nimici, el, care a fost primul care a vestit cuvîntul lui Dumnezeu, el, care a fost atît de mult timp pămîntului profeției și care a dat-o în primire restului omenirii — el nu poate dispărea. Evreul este veșnic ca și veșnicia însăși.

(Din articolul lui L. N. Tolstoi: „În ce constă credința mea?“)

JAKOB WASSERMANN

Jakob Wassermann

mic comerciant neprinceput în afaceri, a trăit copilăria și adolescența în sărăcie. Severitatea unui tată copleșit de griji, duritatea mamei vitrege, existența în circumstanțe ostile, sensibilitatea lui deosebită l-au împins spre o lume a sa, de viziuni literare. Înzestrat cu o fantezie ieșită din comun, „ager observator al realității“, maestrul al povestirii, Wassermann a cîștigat încă de tînră aprecierea cititorilor, cărțile sale apărînd în tiraje uriașe. Dar succesul său era umbrat de pesimism, justificat de evoluția politică a Germaniei weimariene. Prietenul său Thomas Mann remarcă: „Se bucură, cu o mirare copilărească, de condiția de vedetă mondială a romanului, în timp ce atmosfera lui interioară rămînea aceeași, întunecată de neîncredere“.

A locuit un timp la München, iar în 1898 s-a stabilit, pentru o perioadă, la Viena, unde a legat prietenii cu Hugo von Hofmannsthal, Arthur Schnitzler și Thomas Mann. Apoi s-a instalat definitiv la Alt-Aussee.

Primele sale două romane au un caracter biografic. Romanul său de debut, „Die Juden von Zirndorf“ („Evreii din Zirndorf“), apărut în 1897, redă, pe claviatura limbajului arhaic, viața grea, apăsătoare a evreilor din împrejurimile orașelor Fürth și Nürnberg. El vede pe acești evrei ca închiștați în datini și prejudecăți, dar putînd găsi o cale de satisfacție prin accesul lor la cultura germană. În romanul biografic „Mein Weg als Deutscher und Jude“ — 1921 („Drumul meu ca german și evreu“) vehiculează aceleași idei. Aici, pentru iudeitatea lui Wassermann este semnificativă o cugetare de sa: „I se strigă: Poți numai să slujești; istovește-te pentru noi; animă cu suflarea ta cea mai fierbinte tot ceea ce vine în contact cu noi, fie trup, fie spirit; taie drumuri noi; sapă pături; deschide porți; scoate apă din

piatră seacă și luminează firmamentul întunecat; fie că ești om simplu, fie că ești geniu, fie că ești zeu, cu toate acestea, nu te numeri printre ai noștri, în ochii noștri nu ești, nu te acceptăm, întrucît ești de singe străin și, prin urmare, dăunător, dușmănos și coruptor: Jude (evritu)... Este greu să înșiri cuvinte, unul după altul, cînd știi că acestea cad ca pietrele într-o prăpastie și nu ajută la nimic sau cel mult la un „Dacă“ sau un „Cînd“. Cum să continui să trăiesc?...“

Romanele care au urmat, „Die Geschichte der jungen Renate Fuchs“ — 1900 („Povestea tinerei Renate Fuchs“), „Der Moloch“ — 1902 („Molohul“), „Alexander in Babylon“ — 1905 („Alexander în Babilon“), confirmă din nou arta de a povesti a lui Wassermann. În eseu „Die Kunst der Erzählung“ — 1905 („Arta povestirii“) el mărturisește: „Nici un

capriciu gratuit, nici o vană dorință de a plăcea nu animă pe adevăratul povestitor“.

Nu ne gîndim să indicăm decît operele apreciate în mod deosebit: „Caspar Hauser oder die Trägheit des Herzens“ — 1908 („Caspar Hauser sau inerția inimii“); „Das Gänsemännchen“ — 1911 („Omulețul cu gîscă“); „Der Aufruf von den Junker Ernst“ — 1926 („În apărarea Junkerului Ernst“) și romanul justițiar „Der Fall Maurizius“ — 1927 („Cazul Maurizius“), care constituie culmea creației sale. Ultimul roman continuă cu încă două volume: „Etel Andergast“ — 1931 și „A treia existență a doctorului Joseph Kerkhoven“, trilogie care reflectă pasiunea pentru dreptate și spiritul justițiar propriu profetilor biblici și poporului evreu. De altfel, lălmășitul motivului vieții și operei lui Wassermann este permanentă căutare, în noi forme a dreptății.

Înainte de 1933, Jakob Wassermann a fost, alături de Heinrich și Thomas

I. BLUM

(Continuare în p. 3)

GÎNDURI

Din JAKOB WASSERMANN — 1873—1934

Să nu vrei să fii acela care ești, să tăgăduiești rădăcinile din care ai crescut înseamnă să porți propria-ți piele ca un veșmînt împrumutat.

A învăța înseamnă sau friguri sau povară, a cunoaște înseamnă sau încredere în sine sau îndoielă cutereătoare.

Despre JAKOB WASSERMANN

Jakob Wassermann scria încă în 1920, cînd hitlerismul nu exista, o carte

plină de lucidă tristețe: *Mein Weg als Deutscher und Jude*. Acest dublu drum trebuie să-l parcurgă și să-l gîndească orice evreu trăit într-o altă cultură decît cea ebraică sau idisistă — Ludwig Lewishon în America, Benjamin Crémieux în Franța, F. Aderca în România...

(Mihail Sebastian)

Viața lui Wassermann a fost asemenea unui roman de Wassermann, plină de complicații patetice.

(Thomas Mann)

Culese și traduse de EV. FONEA

MERIDIANE • MERIDIANE • MERIDIANE

DE LA CĂUTĂTORII DE AUR LA PĂSTRĂTORII TRADIȚIILOR DE AUR ALE IUDAISMULUI

Pe la jumătatea secolului trecut, printre acei europeni care au străbătut, pe mare și pe uscat, zeci de mii de kilometri, înfruntând vitregiile naturii, în căutarea „metalului galben”, se colinele de nord ale Californiei, s-au aflat și mulți evrei, minaiți de speranța unei existențe mai bune și fără teama persecuțiilor. Nu puțini dintre aceștia s-au stabilit în principală așezare, care lua naștere în aceste condiții, San Francisco. Exercițiind diferite meserii, ei au devenit un factor stabilizator al orașului în devenire. Și, ca pretutindeni unde se găsește evrei, s-a înființat o viață comunitară. Primele servicii religioase s-au ținut de Roș Hašana, într-o baracă de lemn, în anul 1849.

În 1860, cînd populația evreiască totală a Statelor Unite era de 150.000 de suflete, la San Francisco se găseau 5.000, reprezentînd 10 la sută din numărul locuitorilor orașului. La San Francisco nu se găsește cartiere în care să fie masați evreii, așa cum este cazul, bunăoară, la New York; ei sînt răspîndiți în întreg orașul și în suburbii. Pe întregul țărm al golfului care aparține orașului San Francisco se găsește peste 75.000 de evrei, la care se adaugă cei din cartierele Alameda și Contra Costa, cu peste 28.000 de evrei.

Nu se poate vorbi de o comunitate evreiască omogenă la San Francisco; pe de o parte, destui evrei ignoră viața comunitară; pe de altă parte, se cunosc remarcabilă multitudinea de instituții evreiești — de la mici *minianim* și *batim* (case de studiere a iudaismului), din cartierul Berkeley, și pînă la centre de cultură, care și-au dobîndit un binemeritat renume.

Așa este, bunăoară, Muzeul „Judah L. Magnes”, cu Central sau de istorie evreiască occidentală. Cel care a dat numele muzeului a fost primul rabin născut la vest de Mississippi, Judah L. Magnes, unul dintre fondatorii de mai tîrziu ai Universității Ebraice din Ierusalim. Muzeul „Magnes” este cel mai vechi și cel

Aspecte din viața comunității evreiești din San Francisco

mai important dintre muzeele evreiești din vestul Statelor Unite. Fondul său permanent include obiecte de cult, o importantă colecție de medalii, precum și emoționante amintiri din timpul Holocaustului. Un interes deosebit prezintă colecția de îmbrăcăminte de Tora, ca și țesături și costume de la comunitățile evreiești din Europa și din Africa de Nord. Biblioteca de lucrări iudaice conține vreo 7.500 de lucrări, precum și numeroase publicații periodice, de un deosebit interes, îndeosebi pentru cunoașterea vieții evreilor de pe coasta de vest a Statelor Unite.

Nu mai puțin importantă este și colecția Sutro, adăpostită de Universitatea din San Francisco. Deși o parte din prețioasele scrieri ebraice și iudeo-arabe au fost distruse în timpul incendiului din 1906, „Sutro” continuă să fie cea mai valoroasă colecție de manuscrise evreiești din vestul S.U.A.

Evreii din San Francisco și-au lăsat amprenta și pe viața artistică a orașului, contribuind la construirea unor monumente publice, la înflorirea teatrului și a filmului. Recent a fost creată o rețea a artiștilor evrei — JACOB („Jewish Arts Community of the Bay” — „Comunitatea Artiștilor Evrei din Golf”). Secția artistică a JACOB-ului a organizat o expoziție de obiecte de cult, avînd ca temă „căsătoria evreiască”: baldachine de Hupa, ketubot etc.

Viața comunitară își găsește expresie și în organizarea, cu regularitate, de con-

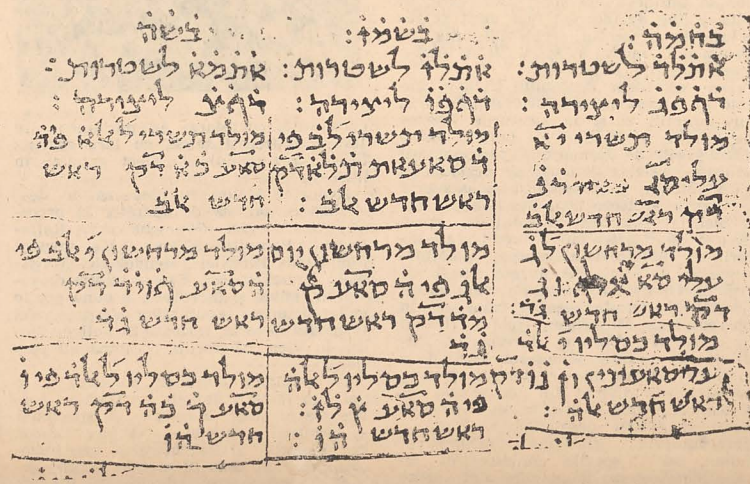
ferințe pe teme iudaice, ținute de personalități locale sau de invitați din toată lumea. La Centrul comunitar din jurul „Menorah Park”-ului au fost construite, de curînd, o nouă mikva și un cămin de bătrîni. „House of Love and Prayer” („Casa iubirii și a rugăciunii”) a fost amenajată de Rabinul Shlomo Carlebach pentru a atrage pe cei care aspirau spre accentuarea identității lor iudaice.

Sînt doar cîteva aspecte ale unei rodnice activități, consacrate păstrării și transmiterii, din generație în generație, a valorilor iudaismului, în metropola americană de pe țărmul Pacificului.

I. GOLD

Un „Luah” vechi de 850 de ani

„Luah”-ul (calendarul) din care reproducem un fragment, a fost găsit la Cairo și, în prezent, face parte din colecția orientală de la „British Library”. Întocmit pe versoul unei lungi scrisori, „Luah”-ul folosește scrierea în uz la acea vreme în Tara Sfîntă, în Siria și în Egipt. El era destinat evreilor vorbitori de limba arabă. Pentru a se economisi spațiu, au fost folosite multe abrevieri. Prima coloană este un „Luah” pentru anii 4883, 4886 și 4890, coloana din mijloc dă posibilitatea transformării datelor în conformitate cu calendarul în vigoare după moartea lui Alexandru Macedon, coresponzînd anilor 1122—1123, 1125—1126 și 1129—1130. Următoarea coloană o constituie un „Luah” care socotește datele începînd cu Geneva.

vinovate exerciții de gimnastică, ci antrenamente de luptă, trageri la țintă cu muniții din depozite-arsenal bine aprovizionate, ba chiar și pseudomanevre, avînd ca tematică operații proprii „strategiei tensiunii”.

Cît privește „formarea” politică a bandelor sale, Hoffmann se preocupă prea puțin. Pretinsul fîhrer declară ritos că „gruparea sa este atașată poliției lui Hitler, național-socialismului și poliției celui de-al treilea Reich” și, ca atare, le recomandă drept care de căpătîi „Mein Kampf”. Înruirea cu partidul nazist se manifestă nu numai în spirit, dar și în simboluri: capul de mort a devenit emblema W.S.H.

dreapta în presa vest-germană). Sub presiunea opiniei publice, în ianuarie 1980, Ministerul federal de Interne a dispus punerea în afara legii a grupării lui Hoffmann, pe considerentul că obiectivele sale sînt anticonstituționale. Recursul intentat de Hoffmann a fost respins și fîresc ar fi fost ca W.S.H. să dispară în neagra veșnicie.

Dar n-a fost așa. După interdicție s-a vorbit despre ea chiar mai mult decît înainte. Anul 1980 a fost, după cum se știe, anul trecerii neonazistilor la „acțiune directă”, anul unor masacre de mare amploare de care banda lui Hoffmann n-a fost cituși de puțin străină. La 26 septembrie 1980, la tradiționalul

mann a fost arestat și, în timpul anchetei, au ieșit la iveală noi date biografice: încă în 1963 el a fost arestat în Turcia, pentru contrabandă de arme; în 1975 s-a oferit să strîngă mercenari pentru regimul rasist al lui Ian Smith din Rhodesia.

Cu tot acest palmares de fărâdelegi, datorită protecției de care se bucura, Hoffmann este pus în libertate. I se întentează un nou proces, printre delictelor incriminate fiind instigarea la ură, răniri corporale periculoase, purtarea de uniforme interzise, împotriva față de autorități. Condamnat la o pedeapsă privată de libertate, el va fi curînd trecut de la detenție la Institutul de reeducare de la Straubling, de unde va continua să-și „educa” ciracii.

În decembrie 1980 sînt asasinati în orașul Erlangen, unde locuiau, Slomo Levin, în vîrstă de 69 de ani, și Frida Poesche, de 57 de ani. Levin era un cunoscut publicist, unul dintre conducătorii obștii evreiești și președinte al filialei din Nürnberg a Asociației pentru Cooperarea Evreo-Creștină. Firele anchetei duc spre Hoffmann și concubina lui. Drept care, cu un an în urmă, li se întentează o acțiune judiciară, dar tribunalul de district nu deschide procesul pe motivul „clasic” al lipsei de probe suficiente.

Cum se spune, „ulciorul nu merge de multe ori la apă”. Acuzatorul public, convins de temeinicia acțiunii, face recurs la Înalta Curte, care anulează decizia instanței inferioare și dispune deschiderea procesului. Este de așteptat ca de astă dată să se facă deplină lumină, ca Hoffmann și complicității săi să-și primească pedeapsa cuvenită și, mai ales, ca procesul să constituie un puternic avertisment, în sensul că o societate civilizată nu poate tolera reinvierea, sub orice formă, a practicilor nazismului, ale cărei consecințe pentru umanitate au fost înveredate cu prisosință de tragedia Holocaustului, de experiența istoriei.

I. FINTINARU

Din galeria neonazistilor

Un „Führer” ratat: Karl-Heinz Hoffmann

Devotați „fîhrerprinzip”-ului (adică supunerii oarbe față de lider), „băieții” trec la acțiune. La început, manifestații gălăgioase, marșuri, vacarm pe străzile Nürnbergului și ale altor orașe vest-germane, în cursul cărora strigă lozinci rasiste, antisemite și antidemocratice și se țin discursuri incendiare în același spirit. Deocamdată, aceste manifestări sînt considerate de cei în drept ca aparținînd doar unei „ridicole minorități de nostalgici” și, prin urmare, drept „fenomene marginale”, „puțin neliniștitoare”. Grupul W.S.H. își are protectori sus-puși, inclusiv în rândurile politicienilor din partidele reprezentate în Bundestag, care vor interveni în favoarea oamenilor lui Hoffmann ori de cîte ori vreunul dintre ei este prins în flagrant delict de activitate neonazistă. Dar, pe măsură ce atacurile W.S.H. devin mai fâșse, organizațiile democratice și muncitorești, reprezentanții comunităților evreiești iau poziție, infieră manifestările rasiste și cer măsuri radicale împotriva „rechtsradikalen”-lor (așa mai sînt denumiți extremiștii de

„Festival al berei”, explozia unei bombe ucide 12 ființe omenesti, între care patru copii, și rănește 211 persoane. Atentatul, care de altfel și-a găsit moartea în cursul masacralui, a fost un student pe nume Gundolf Köhler, pe care datele oferite de computerul poliției l-au desemnat neîntîrziat ca fost amic la toartă cu Hoffmann, membru al grupării acestuia, participant la manevrele de la Ermenth și pârtaș la o bandă de ciomăgași care ataca studenți cu vederi democratice, evrei și neevrei. Ulterior, numele „eroului” de la München a și fost acordat unei noi organizații teroristo-naziste.

În legătură cu atentatul care la 2 august 1980 a distrus gara din Bologna (84 de morți și 200 de răniți), revista italiană „Panorama” a dat la iveală legăturile dintre inspiratorul masacralui, Stefa della Chiaia, fondatorul mișcării neofasciste „Avanguardia Nazionale”, Licio Gelli, șeful sectei secrete P2, și teroriștii vest-germani Fraas și Kexel, foști membri ai grupării Hoffmann.

După tragedia de la München, Hoff-

Agentele de presă relatează zilele acestea că Înalta Curte din Nürnberg a decis să se repună pe rol procesul împotriva lui Karl-Heinz Hoffmann, sub acuzarea de a-l fi ucis, în decembrie 1980, pe Slomo Levin, personalitate a vieții evreiești din R.F.G., și pe tovarăsa de viață a acestuia, Frida Poesche. Aceeasi supremă instanță judiciară a ordonat să fie implicată în proces și Franziska Birkmann, „prietena de idei” și concubina a lui Hoffmann, acuzată de complicitate la asasinatelor menționate.

Știrea a readus în actualitate figura sinistră și activitatea odioasă a unuia dintre cei mai tipici și mai activi agitații ai mișcării neonaziste din Republica Federală Germania. Căci cine este, la urma urmei, Hoffmann și ce arată ca zierul său? Acum în vîrstă de 46 de ani, a practicat o vreme meseria de zugrav-grafician. Coincidență? Aceeasi îndeletnicire ca și Hitler la începuturile carierei lui politice. Dar similitudinile nu se opresc doar la atît; luîndu-și ca model ambițiile și apucăturile „colegului” de breaslă, devenit ulterior cel mai mare criminal din istorie, Hoffmann s-a vrut și el „Führer”. Și, în 1974, a fondat, undeva, în Bavaria, o grupare neonazistă, care reunea elementele „dure” provenind dintr-un șir de alte formații de aceeași speță, compromise pentru acțiunile lor teroriste. În megalomania lui, acest „Ur-enkel” („strănepot” — așa li se spune, în ironie, emulilor lui Hitler) a dat numele său grupării înființate, care s-a intitulat „Wehrsportgruppe Hoffmann” (W.S.H.), ceea ce s-ar putea traduce prin „Grupul de sport și apărare Hoffmann”. Indicativul „sport” avea rolul de a camufla gruparea sub paravanul unei asociații sportive; iar cel de „apărare” nu lăsa nici o îndoială asupra caracterului ei paramilitar.

De altfel, această ultimă caracteristică a devenit curînd de notorietate publică, cînd sediul W.S.H. a fost stabilit la castelul de la Ermenth, din apropiere de Nürnberg, pus la dispoziția lor de unul din acei „baroni” care, ca și predecesorii de-ai săi din anii '30, cred că prinde bine să fie generos cu eventuale „forte de șoc” îndreptate împotriva adepților democrației și păcii. Sub comanda „castelanului” de la Ermenth, care își făcea de fiecare dată apariția în uniformă SS, cîteva sute de haidamaci, ei în cămăși brune, cu centuri și brasarde cu zvastică, cu grenade și măști de gaze, execută, pe terenurile din apropiere, nu ne-

TITU MAIORESCU ȘI EVREII*

Raporturile lui Titu Maiorescu cu iudaismul explică gestul, hotărâtor, în calitate de șef de guvern la acea dată, de acordare a „împămintenirii”, mai exact de recunoaștere oficială a existenței seculare și a realului aport al evreilor în viața românească.

Cel care dezavua „beția de cuvinte” și „forma fără fond” nu putea accepta aplicarea numai pe hirtie a dezideratului-sinteză al revoluției pașoptiste: „dreptate, libertate, egalitate, cultură, progres”. Opera politică a lui Titu Maiorescu constă în efortul — la momentul istoric dat — de transformare a ceea ce devenise slogan (v. reflexul caragialesc) într-o cită de elementară egalitate, constă în lupta deschisă împotriva celor care „voiau egalitate, dar nu pentru căteți”, cum suna concluzia fabulei lui Grigore Alexandrescu. Alocarea unor burse de stat unor tineri merituosi, dar lipsiți de mijloace materiale, se înscrie în același program politic modern aflat sub zodia „mirabilelor seminte” ale enciclopediștilor, stînd la temelia civilizației actuale. El proclamă valoarea personală, străduința întru spirit drept noblete și nu titlul ereditar. Acordarea drepturilor de cetățenie evreilor se înfăptuiește cu acest crez, care, în altă ordine de idei, nu face decît să readucă în prezentul occidental ceea ce Biblia și Talmudul au spus-o și au lăsat-o moștenire din tată-n fiu.

Dar resorturile decretului trebuie căutate nu numai în contextul general mai sus amintit, ci și în straturile interne de diferite profunzimi ale omului Maiorescu. Anii de formație a personalității viitoare, așa-zisa perioadă de gestație, în care gîndirea proprie dă primele semne de trezire și trece prin inevitabila criză a marilor întrebări existențiale, prin ceea ce s-ar putea numi reeditarea căutărilor avrahamiche, sînt marcați la Maiorescu și de contactul livresc nemijlocit (studiul Bibliei), romanțat în tonul epocii (pagini din istoria evreilor transpuse în operele unor Meyerbeer, Halévy, Hebbel în „Profetul”, „Ebreia”, și respectiv, „Iudita” etc.) și trăit. Maiorescu asistă la o slujbă religioasă într-un „templu ebraic”, care-l relevă divinul din perspectivă sufletească-senzorială. Notațiile sînt reverberații emoționale despletite. Sublimul e perceput prin contrast cu prozaismul cotidian, reacție specific adolescentină, în care toate categoriile estetice sînt văzute separat și mai ales antinomice, fiindcă *sentimentul* este cel care primează, care domină în procesul de cunoaștere. Dar, dincolo de psihologia unei vîrste, ceea ce este de reținut ca semnificativ pentru structura maiorească în devenire este nevoia de a merge la sursă (a-1 căuta pe Dumnezeu acolo unde s-a făcut auzit prima oară) și, implicit, a vedea în evrei

nu ceea ce prejudecata și superstiția au falsificat de-a lungul Diasporei medievale, ci pe purtătorii unui Weltanschauung demn de a fi luat în considerație. Primii pași spre ceea ce va realiza Maiorescu pentru evreii din România în calitate de prim-ministru sînt: punerea sub controlul statului a școlii normale evreiești din Iași, în perioada cînd funcționează ca ministru al învățămîntului; nota de protest, la care subscrie, alături de grupul politic la care aderase (C. Soutzo, Pogor, Leon Negruzzi, Nicu Mavrocordat, Constantin Stourdza), împotriva persecuției evreilor; proiectul, în 1873, al unei broșuri despre „chestiunea

evreiască”, cuvîntarea în parlament, în 1873, pe aceeași temă, cu larg răsunet în presa timpului și „efect popular în întreaga țară”.

Avocatul Maiorescu pledează în dese rânduri în calitate de apărător în procesele unor evrei (Warschawsky, Raffalovich, Boboritz, Hessen, Kalinowsky, Rubinstein, Hirschler, Mendelovici, Weissman, Fleischer etc.). Este o relație de reciprocă stimă și încredere, o bună ocazie de confruntare a opiniilor despre evrei la modul general, formate în anii de studii la Viena și Berlin, cu impactul particular.

La ședințele „Junimei” participă nu o dată un Ronetti Roman, un Gaster; participare nu doar în calitate de spectatori și eventual comentatori, ci una directă, de animatori ai legendarelor, azi, intrinseci. În acest cenuclu are loc prima lectură a piesei „Radu” de Ronetti Roman, sint recitate „usturătoare” sale versuri „nouă”. Gaster sosește special de la Breslau spre a se întîlni și discuta cu profesorul de limbi românești și de filologie comparată de la Institutul de înalte studii din Florență, invitat al „Junimei”, Napoleon Caix; tot Gaster citește în cadrul aceluiași cenuclu începutul la a sa „Literatură poporană”, capitolul „Cărțile religioase”; continuarea lecturii „Inter-

santei lucrări” (aprecierea aparține lui T.M.) o va face tot aici.

De fapt, unghiul din care privește Maiorescu pe evrei este cel goethean, acela de „cetățean al lumii”, perspectivă care nu contrazice apartenența națională, ci o implică, Goethe fiind pentru Maiorescu principalul mentor spiritual, neascuns stimul cu valoare exemplară. „Eu nu cunosc și nu pricep deloc ura ce o au oamenii în contra evreilor”, notează el în „Jurnal”, ca reacție la ecurile stîrnite de discursul său pe această temă. „Sentimentul lor național e foarte puternic cînd vorbesc de rău pe evrei, dar niciodată destul de tare ca să facă ceva pozitiv pentru români”. Nu întîmplător, unul din primii exegeți goetheeni, nu doar citat, ci și citit de Maiorescu, este poetul și prozatorul de origine evreiască Th. Creizenach, profesor la Philantropin-ul israelit din Frankfurt am Main. Nu întîmplător, printre membrii frunți ai „României June” din Viena, filială a „Junimei” ieșene, întemeiată de tinerii români aflați la studii aici, care omagiază 15 ani de apariție neîntreruptă a „Convorbirilor” și activitatea lui Titu Maiorescu, se află și un Solomon Halitz.

O ipostază mai puțin cunoscută a lui Maiorescu și, am putea adăuga, nu mai puțin surprinzătoare, dacă nu l-am fi urmărit pe elevul de la Theresianum intrînd într-un „templu ebraic” din Viena, impresionat pînă-n străfunduri de muzica ascultată acolo, este cea de spectator al teatrului evreiesc „Jignita”. Împreună cu soția și fiica, cu dna Ghyka-Bals și cele trei fiice ale sale, cu Mite (cumnată sa), cu Burghel, Maiorescu asistă la reprezentația „Sulamitei” lui Goldfaden, care-i smulge aprecieri la superlativ. Relațiile cu teatrul evreiesc nu se reduc de altfel doar la calitatea de simplu spectator, ci o cumulează și pe cea de sprijinitor al celor mai talentați dintre actorii săi (v. însemnarea privată la Moritzsohn-Morisson).

Preocupările maioreștiene pentru tot ce reprezintă noul — la acea oră — în orice domeniu al științei (aplicarea metodei hipnotice în medicină, de exemplu) se întînesc cu acelea ale unui doctor Steiner, din București. Împreună cu familia, cu Frédéric Damé cu soția, Maiorescu asistă la domiciliul acestuia la cîteva experimente de hipnotism.

„Jurnalul” lui Maiorescu este un focar spre care converg toate luminile degustătorului de filozofie, diplomatului, poetului-critic, ale unui prea bine înzestrat spirit, prea delicat, prea umanist, în cel mai înalt înțeles al cuvîntului, pentru ca atunci cînd i-a fost cu putință să nu dea glas faptei să-l reprezinte.

E. SUHOR

Hevra Șas

Simbătă 13 Adar II (18 martie 1984). Eminența Sa Șef Rabin dr. Moses Rosen a predat o lecție la cursurile de „Hevra Șas”, din foliantul 29 al Tractatului „Abvoda Zara”, după care a ținut o prelegere, din pericopa săptămîinii, cu referință la cele studiate în Talmud. Lecția și prelegerea au fost urmărite de cei prezenți cu deosebit interes.

După serviciul religios de Minha, Eminența Sa a oferit o masă de „Seuda Șlisit” în memoria surorii D-sale, Rabi-neasa Braha Gottlieb 777, soția Gaonului Zeev Gottlieb, fost Șef Rabin la Glasgow (Scoția).

În timpul mesei, Prim-Rabinul I. M. Marius a rostit Divrei Tora și a elogiat personalitatea distinse dispărute, fiica Gaonului Avraham L. Rosen 773.

DECESE

În cimitirele Comunității Evreilor din București, în perioada 9—22. III. 1984, au fost înmormîntați:

Schor Eliza (72 de ani), Calea Victoriei 208; Sner Wittla (96), str. Treptian 5; Iszak Bela Adalbert (69), str. Alex Sahia 26; Vaintraub Nisla (78), str. Mașina de Piine 16; Samuel Ibolka (74), str. Rumezara 30; Aronovici Arnold (73), B-dul Munciei 208 B; Kaufman Victor (78), str. Avrig 63; Brucăr Isac (55), str. Vulturilor 16; Altbuh Mina (91), Cojocarii Moise (84), Cămin „Amalia și Șef Rabin dr. Moses Rosen”; Reizman Libe (93), Cămin „Martin Băluș”; Gross Tudor (61), Alea Avrig 14; Solomonovici Maria (89), B-dul Dimitrov 49; Toma Eti (76), B-dul Gh. Gheorghiu-Dej 36; Lichtenberg Iancu Moisi (80), str. Vigoniei 4.

Soția, nepoții, întreaga familie comemorează la 1 Nisan (3 aprilie) un an de la decesul regretatului lor

BENZION SPASSER

fost oficiar de cult, stimat de toți enoriașii din Bacău pentru cunoștințele lui iudaice și modul în care a imprimat respectarea tradițiilor.

Fie-i amintirea binecuvîntată!

Duioase și triste amintiri la împlinirea a trei ani (2 Nisan) de la dispariția mult regretatului meu soț

WEISS ISIDOR (JUTZI)

Comemorarea la Sinagoga „Malbim”. DORA

Cu aceeași nemărginită durere în suflet, familia anunță împlinirea a doi ani de la groaznică dispariție, la 17 Adar, a iubitului lor soț, tată și bunic

ITIC ABRAMOVICI

Negrești-Vaslui

Avocat Wexler Leon, profund îndurerat, aduce un pios omagiu neuitatei sale soții

WEXLER ROZALIA

amintind că la 27 martie a.c. s-au împlinit trei ani de la deces.

Familia anunță, cu durere, că în 14 Adar (19 martie a.c.) s-au împlinit cinci ani de la decesul scumpei noastre, mamă, soacră și bunică,

GOLDA SLOIM

din Bacău

Moțica — soție îndurerată — și întreaga familie anunță împlinirea unui an de la decesul lui

ZILBERBUS ISIDOR

(ANDREI)

Comemorarea, luni 30 aprilie a.c., ora 8, la Sinagoga Mare. Binecuvîntată să-i fie amintirea!

Nina, Anca, Mihaela, Hermi, Marin, familiile Aronzoan, Zissman, Rottenberg, Gruberg, Goren, Ben-David, Rotaru, Segal, Shlar anunță, cu durere, stingerea din viață a lui

ZISSU ZISSMAN

58 de ani

Fie-i țărîna ușoară!

Frații, surorile, cumnatele, cumnații, nepoții anunță, cu durere, încetarea din viață a dragului lor

RIVENSOHN CALMAN

din Roman

85 de ani

Înmormîntarea a avut loc la 14 martie 1984, la Bacău.

„NOAPTEA”* de Elie Wiesel

Cele opt zile de Pesah.

Era o vreme minunată. Mama se agita la bucătărie. Sinagogile nu mai erau deschise. Lumea se aduna în locuințe: nu trebuia să-i provocăm pe nașiți. Practic, fiecare casă de rabin devenise un loc de rugăciune.

Se bea totuși, se minca, se cînta, căci Biblia ne poruncește să ne bucurăm în timpul celor opt zile de sărbătoare, să fim veseli. Dar sufletul nu era. Bătăile sale erau mai repezi de cîteva zile. Doare că sărbătoarea să se sfîrșească pentru a nu mai fi obligați să jucăm această comedie.

A șaptea zi de Pesah, cortina s-a ridicat: nașiții au convocat căpeteniile comunității evreiești.

Din acest moment, totul s-a derulat cu rapiditate. Cursa spre moarte începuse. Prima măsură: evreii n-aveau dreptul să-și părăsească domiciliul timp de trei zile, sub amenințarea pedepsei cu moartea.

Acasă, mama continua să-și vadă de gospodărie. Se oprea uneori ca să ne privească, în tăcere.

După ce cele trei zile au trecut, un nou decret: fiecare evreu trebuia să aibă steaua galbenă.

Membrii de vază ai comunității au venit la tatăl meu ca să-l întrebă ce crede despre această situație. Tata nu vedea totul prea în negru — sau mai curînd nu voia să-i descurajeze pe ceilalți, să le pună sare pe rîni.

* Fragment din romanul lui Elie Wiesel „La Noite”, Les éditions de minuit, Paris, 1958.

— Steaua galbenă? Ei și ce? Nu se moare din asta...

(Bietul meu tată! De cînd ai murit?). Dar au fost proclamate noi edicte. Nu mai aveam dreptul să intrăm în restaurante, în cafenele, să călătorim cu trenul, să ne întîlnim la sinagogă, să ieșim pe stradă după orele 18.

Pe urmă a fost ghetoul.

La Sighet au fost create două ghetouri. Unul mare, în mijlocul orașului, care ocupa patru străzi, și un altul, mai mic, întinzîndu-se pe multe străduțe, la periferie. Strada pe care locuim se găsea în primul.

— Am un prezentiment rău, a spus mama. Azi după-amiază, am întîlnit chipuri noi în ghetou. Doi ofițeri nașiți, de la Gestapo, cred. De cînd ne aflăm în ghetou, nu s-a arătat încă vreun ofițer...

Era aproape de miezul nopții. Nimănui nu-i venea să se culce. Unii mai dădeau o raită în jurul caselor ca să vadă dacă totul e-n ordine. Alții rămăseseră în case, dar ceruseră să fie anunțați cînd vine tatăl meu.

Poarta s-a deschis, în sfîrșit, și tata apără, palid. A fost imediat înconjurat. — Povestește! Spune-ne ce se întîmplă! Spune ceva...

Era, în acest moment, atîta aviditate de a auzi un cuvînt de incurajare, o frază în care să se spună că nu există vreun motiv de teamă, că adunarea a fost una banală, curentă, că s-au discutat probleme sociale, sanitare... Dar era suficient să privești figura răvășită a tatălui meu, pentru a ceda în fața evidenței.

— O veste groaznică, anunță el în cele din urmă. Deportarea.

Ghetoul urma să fie în întregime lichidat. Plecarea urma să fie făcută strădă după strădă, începînd de mine.

Vroiam să știm tot, să cunoaștem detaliile. Vestea ne năucise, dar înțeam să bem din paharul acesta amar pînă la fund.

— Unde ne duc?

Tatăl meu răspunde cu o voce sugrumată:

— Circulă zvonuri că vom fi deportați în Ungaria, pentru a lucra la fabrici de cărămizi. Motivul pare a fi faptul că frontul e prea aproape de aici...

Și, după un moment de tăcere, adăugă:

— Nimeni nu are dreptul să ia cu sine decît o saltea, hrană, cîteva vîșminte. Nimic altceva.

Și, încă o dată, o tăcere grea.

— Să-i sculăm pe vecini, spuse tata. Să se pregătească.

Umbrele de lingă mine se trezesc ca dintr-un somn lung. Se furișează, tăcute, în toate direcțiile.

Ghetoul s-a trezit. Una după alta, luminile se aprind îndărătul ferestrelor. Am intrat în casa unui prieten al tatălui meu. L-am sculat pe stăpînul casei, un bătrîn cu barbă cenușie, cu ochi vișiori, cu pleoapele coborîte de lungile veghi de studiu.

— Treziți-vă, domnule. Treziți-vă! Pregătiți-vă de drum. Miine vom fi ex-

(Continuare în p. 8)

Din comunitățile noastre

BUCUREȘTI

„ISAIAHU — ACTUALITATEA UNUI PROFET“

Documentata conferință cu titlul de mai sus, pe care am ascultat-o recent, a izbutit să ni-l prezinte pe profetul Isaiahu ca pe un contemporan al nostru, iar opera sa ca fiind de o pregnantă și arzătoare actualitate.

Știam, desigur, că Isaiahu a fost unul dintre profetii noștri cei mai mari; că, la fel ca și ceilalți, și-a înscris numele printre marii vizionari ai omenirii, că gândirea sa s-a constituit într-o operă nemuritoare — parte integrantă a Tana-uhului, cartea de căpăți a poporului nostru.

Ceea ce a fost pus puternic în evidență de această dată este însă faptul că viața și opera acestui profet nu aparțin doar istoriei și civilizației antice, ci continuă să-și păstreze valoarea de îndrumar, ba chiar evoluția și configurația social-politică a zilelor noastre îl conferă o autenticitate și o sporită valență de călăuză pentru noi, evrei.

Profetii noștri n-au fost nici magi, nici vrăjitori, nici ghicitori în stele; viziunile lor s-au degajat din realitate, din viață, iar, în acest sens, Isaiahu nu a fost un unicat. El s-a remarcat însă în mod deosebit prin știința de a analiza și decanta datele trecutului și prezentului, pentru a putea deduce din ele prezidenții atit de uimitoru asupra viitorului. Tocmai astfel ajunge la a adevăr, un adevăr substanțial și incontestabil, pe care profetul — în numele Divinității și, cum se prezintă singur, ca trimis al ei — îl afirmă, îl strigă, oricât de dureros ar fi, și-l apără cu orice riscuri, inclusiv cu prețul vieții.

În lumina descrierii momentului istoric în care trăiește și activează Isaiahu — secolul al VIII-lea î.e.a. — moment caracterizat prin existența a două state evreiești, distincte și opuse, Iehuda și Israel, prin acute frământări interne și instabilitate politică, prin grave amenințări la hotare din partea unor mari imperii, care revines la avuțiile și cotoșirea Pământului Făgăduinței, vorbitorul ne dă posibilitatea să înțelegem mai profund marile tematici ale concepției și viziunii lui Isaiahu, precum și caracterul profund actual al fiecăreia dintre ele. Aceste tematici sînt de ordin etic, social, politic și istoric universal.

Isaiahu consideră, cu deplin temei, că pericolul pentru fiii lui Israel nu vin doar din afară; el este un critic acerb al rădărilor morale, care, prin încălcarea poruncilor Torei, își făcuseră loc în cetatea atîdată credincioasă preceptelor divine și idealurilor de dreptate socială, de frăție între oameni. Combătînd, în practica riturilor religioase, forma fără fond, ruga neînsoțită de faptă, Isaiahu cheamă cu fermitate pe contemporanii săi „să nu mai faci rău”, „să se purifice”, le recomandă: „învățați să faceți bine, căutați dreptatea, ajutați pe cel apăsător, faceți dreptate orfanului, apărați-o pe văduva”. Aceasta este calea corespunzătoare eticii eterne a iudaismului, calea unității poporului evreu și a supraviețuirii lui. Valoarea acestor recomandări a fost confirmată de întreaga noastră istorie și este întru totul valabilă în zilele noastre.

Alternativa unității naționale, vrajbă, goana după averi și împilarea celor ne-avuți, nu pot duce, în concepția lui Isaiahu, decât la mari nenorociri, și nu este întîmplător că el întrevode, cu atîta clarviziune, cu secole înainte, momentul căderii Ierusalimului, desființării regatelor evreiești și împrăstierii fiilor lui Israel. Perioadele întinse de la istoria evreilor, masacrele cărora le-au căzut victimă, de-a lungul veacurilor, și însuși Holocaustul — Soah —, cea mai mare tragedie pe care am trăit-o nu demult noi, evrei, au fost prevestite, în amănunt, de Isaiahu, care vedea în toate acestea consecința propriilor noastre abateri de la preceptele morale care formează esența iudaismului.

Dar Isaiahu s-a referit nu numai la destinul poporului evreu. Cu o mare perspicacitate, el a prevăzut că marile imperii ale vremii, unele dintre ele la apogeu dezvoltării lor, vor cunoaște, datorită tendințelor lor de expansiune și asuprire, rapacității claselor lor dominante, declinul și apoi pieirea. Și cite din asemenea imperii nu s-au destrămat în răstimpul de cînd au fost făcute aceste profetii? Și oare mersul evenimentelor nu prefiguraază și în prezent o soartă similară oricăror pretendenți la dominație?

Dar Isaiahu nu este nicidecum un sceptic și un pesimist; opera sa conține nu doar imprecăzuiri, ci și cuvinte de mîngiere; viziunea lui este menită să

întrețină mereu vie flacăra speranței în viitorul luminos al vieții lui Israel și al umanității. În concepția lui, coalițiile împotriva evreilor sînt lipsite de perspectivă, planurile urzite spre a-i pierde se vor destrăma (cuvintele profetului, care vorbesc despre năruirea planurilor dușmanilor au generat melodia „Utu eita”, redată, în timpul conferinței, pe bandă de magnetofon). Niciodată nu au fost mai actuale și mai îmbărbătătoare ca astăzi, cuvintele profetului, care vorbesc despre faptul că evreii Diasporei, răspîndiți în cele patru vînturi, se vor găsi în Tora Sfîntă, că aceasta va deveni din nou prosperă, că pustiirile ei se vor transforma în grădini floritoare și că din nou „din Zion va țîși învățătorul și cuvîntul Domnului — din Ierusalaim” — „Ki mizion teitei Tora udvar Hasem mi Ierusalaim”. (Din nou dîntecul care redă această minunată previziune răsună în sală, în aplauzele asistentei).

Universalitatea viziunii lui Isaiahu apare pregnant atunci cînd el prefigurează o epocă în care între națiuni nu va mai exista vrajbă, relațiile dintre statele mari și mici vor corespunde alegoriei potrivit căreia „lupul și mielul vor păste împreună”; „nici un neam nu va mai ridica sabia împotriva altuia și nu-și vor mai face război unul altuia”; între state se vor stabili relații de colaborare reciproc avantajoase (oare nu el este cel care prezice construirea unei șosele în scopuri comerciale, și pentru pace, prin Israel, între Mîtraim și țările din Nord?). Și ce poate fi de mai mare actualitate decît profetia lui Isaiahu privind „transformarea săbiilor în pluguri și a lăncilor în cosoare”, astăzi, cînd milioane de oameni de pretutindeni militează, cu hotărîre, pentru dezarmare, pentru împiedicarea unui Holocaust atomic, pentru punerea fondurilor îrosite la fabricarea armamentului în folosul progresului tuturor națiunilor? De altfel, nu este întîmplător că aceste cuvinte au inspirat sculptura lui Vucetici, care simbolizează idealul dezarmării, în incinta Națiunilor Unite. Da, profetiile lui Isaiahu, făcute cu aproape trei milenii în urmă, nu numai că au primit girul istoriei, dar rămîn și aspirații profund mobilizatoare ale omenirii!

În concluziile sale, av. Emil Sechter, secretar general al F.C.E., a subliniat că principiile etice ale iudaismului, de care este pătrunsă și opera lui Isaiahu, își demonstrează eterna lor valabilitate și e regretabil că, în pofida recunoașterii lor universale, se mai găsesc destui care le nesocotesc, prin instigare la ură și vrajbă între oameni și popoare, în loc să-și consacre capacitățile pentru cauza frăției și păcii generale.

I.F.

O MINUNATĂ SEARĂ ARTUR RUBINSTEIN

Muzicologul Dana Camil ne-a oferit un viu și emoționant portret moral-psihologic și artistic al marelui pianist Artur Rubinstein. Primele trăsături ale acestui portret s-au format în copilărie, în atmosfera unei familii evreiești, mîndră de apartenența sa la poporul Cărții. Copil fiind, Artur Rubinstein a avut ocazia să asculte cantori celebri în sinagoga unde își însoțea adeseori părinții.

Maî tîrziu, peste ani, Rubinstein avea să-și afirme nu de puține ori, cu demnitate și firească, apartenența sa la poporul evreu. Interpreta bucurosu muzică evreiască, de obicei alături de Leonard Bernstein. Sînt cunoscute turneele sale în Israel, ca și imnosul său sprijin acordat Conservatorului din Ierusalim.

Iată o trăsătură pe care Dana Camil, pe bună dreptate, a prezentat-o ca definiție pentru portretul iudaic al lui Rubinstein: dragostea de viață, exaltarea vieții ca mod de a privi lumea, ca și arta, ca expresie a lumii. Rubinstein iubeste oamenii și li se dăruie cu generozitate. Merită să transcriem un pasaj foarte concludent din cartea autobiografică a lui Rubinstein, pasaj evocat de conferențiar: „Viața ne poate deposea de libertate, de sănătate, de avere, de prieteni, de succes, dar nu ne poate lua gîndurile și imaginația, și apoi dragostea, muzica, arta, florile și cărțile există mereu, fără a mai vorbi de interesul pasionat pentru orice. Viața este minunată și merită să fie trăită, atîta timp cît știi să vezi că e minunată”. Aici stă explicația unei trăsături distinctive a stilului său interpre-

tativ: seninătatea, optimismul fînciar, lăminozitatea.

Personalitate complexă, muzician hrănit la izvoarele culturii, ale filozofiei, ale propriei sale meditații în fața vieții, a lumii, a artei, Artur Rubinstein a devenit un adevărat filozof al pianului. Artă sa, deși complexă, profundă, se caracterizează printr-o admirabilă simplitate. Dana Camil a citat din cartea de amintiri a artistului un pasaj care ni se pare că reprezintă o excelentă autodefiniție a stilului său interpretativ: „Adîncimea sentimentelor constituie esența reală a talentului meu. Dar... în interpretarea clasicilor nu-mi luam acel aer torturat și nu dădeam semne de «simțiri profunde», obicei atît de frecvent la germani și atît de gustat de critici. Pentru mine, muzica este bucurie pură și încerc să împărtășesc această bucurie”.

Această nouă concepție de interpretare a romanticilor, în special a lui Chopin, străină de sentimentalism, de afectări hipermotivale, a devenit etalon de interpretare Chopin. Concepția interpretativă a lui Rubinstein, profundă, sobră, expresivă, plină de adevăr uman, dar și de culoare, e definită, în primul rînd, prin echilibrul. E vorba de un echilibru care exprimă o fericită sinteză între sentiment și gîndire, între tumultul trăirii emoției și perfecțiunea arhitectonică a formei, a construcției muzicale. Explicația acestei perfecțiuni expresive, încărcată de o mare forță de comunicare, stă în felul în care Rubinstein se apropie de muzică: nu pe calea virtuozității formale, ci „din interior”, prin înțelegerea și trăirea profundă a muzicii și restituirii ei din materia propriilor sale trăiri, gînduri, amintiri, visări, meditații. Prin aceasta, Rubinstein este un interpret-creator în deplinul sens al cuvîntului, unul

dintre cei mai mari oratori muzicali pe care i-a cunoscut istoria pianisticii mondiale.

Lucrările exemplificatoare, alese cu grijă și în deplină cunoaștere a materialului, prezentarea fină, expresivă, nuanțată a Danei Camil, la care s-au adăugat o „punere în scenă” sugestivă, creatoare de atmosferă, și fragmentele autobiografice, citite cu nerv și vivacitate de Dan Schlanger, toate acestea ne-au făcut să trăim, timp de două ceasuri, în sala din Popa Soare, emoția reîntîririi cu un inegalabil magician al pianului.

ZOLTAN TERNER

CONFERINȚE ÎN ȚARĂ

La 24.III.1984 au conferențiat la: BACĂU. Acad. prof. dr. doc. N. Cajal — „Evreii și medicina”. IASI. Publicistul Victor Birlădeanu — „Ilya Ehrenburg, o conștiință frîmțată de evreu al secolului XX”.

La 25.III.1984 au conferențiat la: SUCEAVA. Prof. Haim Riemer — „Isaiahu, actualitatea unui profet”. ROMAN. Regizorul Zoltan Terner — „Marc Chagall și ilustrarea Bibliei”. BOTOȘANI. Simpozion. Sumer Chifu — „Evreii și poezia”. Scriitoarea Tania Lovinescu — „Poetii de origine evreiască în literatura română”.

Rugăm cititorii revistei care au documente sau amintiri legate de perioada deportărilor din nordul Transilvaniei, vremelnice ocupate de horthysti, să ne scrie cît mai curînd în acest sens, în vederea publicării lor în numerele următoare ale revistei.

Anunțăm, totodată, că în perioada 14—20 iunie a.c. va avea loc comemorarea victimelor acestor deportări.

ANUNȚ

Comunitatea Evreilor din București anunță că în luna aprilie a.c., se vor ține următoarele conferințe:

3 aprilie — publicistul I. M. ȘTEFAN, „Un evreu român explorează Țara de Ioc — Iulius Popper”.

10 aprilie — publicistul D. HINCU, „Drama unei conștiințe — Stefan Zweig”.

TEATRUL EVREIESC DE STAT BUCUREȘTI
str. Dr. Iuliu Barasch — tel. 20.39.70 — prezintă

Se caută o stea — duminică 1 aprilie, ora 11; duminică 8 aprilie, ora 18.30; sîmbătă 14 aprilie, ora 18.30; și joi 19 aprilie, ora 18.30. Efros Saga — duminică 1 aprilie, ora 18.30; duminică 8 aprilie, ora 11. Între caftan și smoking — joi 5 aprilie, ora 18.30; joi 12 aprilie, ora 18.30. Arca bunei speranțe — sîmbătă 7 aprilie, ora 18.30; duminică 15 aprilie, ora 11. Trubaduri și Purim-spîler — duminică 15 aprilie, ora 18.30.

Textul spectacolelor poate fi ascultat și în limba română, la cască.

JAKOB WASSERMANN

(Urmare din p. 2)

Mann, romancierul german care s-a bucurat de un succes neasemuit. „Are darul fabulației care ne depășește pe toți”, a afirmat Thomas Mann. Ulterior, în cadrul unei discuții publice privind valoarea romanului german de la începutul secolului al XX-lea, Thomas Mann acceptă noțiunea de europeanizare a romancierului modern, dar aceasta, consideră el, se datorește talentului lui Jakob Wassermann. „Proza germană — spune el, cu aceeași ocazie — a căpătat un orizont internațional datorită și vocației universale din firea evreului... Numai că, vedeți, la această «universalizare» fratele meu și cu mine am contribuit mai puțin decît Wassermann”.

Cărțile sale, la fel cu cele ale unor mari contemporani și clasici, evrei și neevrei, au fost arse în „piețe publice de către naști. Aceasta l-a adus pe Wassermann în ghetoul spiritual, pe care-l evitase, și spre soarta comună cu evreii de care se îndepărtase în anumite momente.

Acum multe din scrierile sale se vînd din nou în librăriile din Germania fe-

derală. Cu prilejul comemorării a 50 de ani de la moartea lui s-a publicat un volum de opere alese, intitulat: „Dormi, mamă?”, cu o prefață semnată de fiul său, Charles Wassermann. În cursul anului 1984 se vor republica „Evreii din Zindorf” și „Drumul meu ca german și evreu”. În 1973, la cea de-a 100-a aniversare a zilei de naștere, Fürth, orașul său natal, a publicat o culegere de studii privind opera marelui scriitor.

Despre Wassermann ca romancier și eseist s-au scris multe pagini. În 1935, soția sa, Marta Karlewis, relatează, în volumul de amintiri, despre omul Wassermann. Ea povestește: „Un mic cerc de prieteni, printre care Hofmannstahl, discutau despre ce ar fi bunătatea. În cadrul discuțiilor s-a pus și întrebarea: «De fapt, cine este un om bun?». Hofmannstahl s-a gîndit o clipă și a spus: «Jakob este un om bun. Prin aceasta nu ne gîndim numai la comportarea, ci și la substanța din care este alcătuit un om». După care, Thomas Mann a adăugat: «Da, așa ceva era dînsul, bun prin talentul și succesul său, în căutarea, cu răbdare, a ceea ce este bun...»

PURIM 5744 SUB SEMNUL ETERNEI DEVIZE:

Tricy Abramovici

Leonie Waldman-Eliad

Bebe Bercovici

Sedy Glück

Rudy Rosenfeld

(Urmare din p. 1)

munității locale, efortii Templului Coral. În asistență se remarcă reprezentanți ai Ambasadei statului Israel: Zvi Ravner, consilier, Armand Lavon, secretar I, Miriam Zivan, prim-secretar cu probleme economice, Gideon Neeman, secretar II, precum și alți membri ai Ambasadei, toți cu membrii familiilor lor.

Ora 19. Se oficiază serviciul religios de Maariv și, fiindcă sîntem la moșaii Șabat, urmează și tradiționala Havdala. Un moment surpriză! Doi hasidim care se află în mijlocul nostru, soțimii Heber și Glauberman, interpretează cîntece și dansuri hasidice, care imprimă o atmosferă de mare voioșie și sînt îndelung aplaudate de public.

Urmează citirea tradiționalei Meghilat Ester. În Templu mulți enoriași urmăresc cu atenție lectura, care se desfășoară într-o atmosferă solemnă, de liniște, întreruptă doar de zgomotul grăgărilor în momentul cînd se aude cuvîntul Haman. Numele dușmanului înrăit trezește repulsie și dispreț, așa cum merită toți antisemiții din istoria noastră, mai veche sau mai nouă.

În continuare sînt prezentate selecțiuni din programul serbării de Purim — cîntece, recitări, monoloage. (Despre acestea relatăm mai pe larg în cele ce urmează).

Menționăm doar, aici, că întreaga festivitate, care s-a terminat tîrziu, spre miezul nopții, s-a desfășurat într-o ambianță deosebit de agreabilă, de elevare și euforie, de încredere că astăzi, ca și în trecutul istoric, poporul evreu va supraviețui oricăror vitregii ale soartei, căci — după cum ne spune eternă experiență

a vieții noastre — „Dumnezeu e cu noi!”, de partea noastră e dreptatea și viitorul o va dovedi.

BEN MEȘILIM

În sala de spectacole

Aglomerare mare, sală arhiplină, public, entuziast, cocoșat și pe Menorele de pe pereți, baricade umane la ușile cu geamuri, fiecare centimetru pătrat de vizibilitate se plătește scump, dar... reporterul nu precupește nici un efort (vorba ceea: o dată pe an e Purim!), urcă pe baricade, dă din coate, obține un punct de vedere (personal!) de peste umerii unui binevoitor de aproximativ aceeași înălțime (de la corul de copii); ca să vadă și să audă ce? Pe Tricy Abramovici strigînd: „Nu se poate, iar ne-au invitat la spectacolul de Purim! Cu ce-am greșit?”, sau pe Bebe Bercovici sugerînd că, la situația actuală mondială, este mai indicat să organizăm un spectacol de Iom Kipur, căci cu umorul...

A, da! E un punct bun în favoarea tuturor, căci întotdeauna am considerat autoironia un semn de inteligență. Deci, un spectacol inteligent? Fără îndoială, dar ca să aflăm asta ar fi fost de-ajuns să citim lista colaboratorilor: numai nume sonore, repute, perpetuate și chiar completate de la an la an, aducînd deci nu doar certificatul de garanție al activității lor extra-„comunitate”, pe care o cunoaștem, dar și pe cel trăit pe piele proprie, de Purim. Tocmai din experiențele „pe piele proprie” s-a născut și Purimul actual și tocmai de aceea autoironia a fost, de data aceasta, firul Ariadnei, cel care ne-a scos din labirintul întrebărilor referitoare la: ce se mai poate face nou de Purim?

Ce mai e nou și cu Meghila? „Toate-s vechi și nouă-s toate...”, căci, așa cum ne-a arătat și dl Șef Rabin dr. Moses Rosen în cuvîntul de deschidere al spectacolului, poporul evreu trăiește, dar și Hamanii colcăie, chiar dacă efemeri, nu toți dotați cu nume răsunătoare, idee ce revine, cu profunzime, dar și cu spirit, în monologul rostit de actorul Andrei Finți. Un singur Haman și tot ne ajunge pentru a ne aminti legenda. Chiar și... Un Haman văzut prin fanta unui aparat care se învîrtește și te duce în lumea filmului de altădată, realizat cu multă culoare de Dan Schlanger și pus la punct, cu multă fantezie, de Ahașveros — Theodor Danetti, un regal al detaliilor umoristice și al contraacțiunii de mare efect, de Mordehai — Elly Măguleanu și Ester — Oana Grupp-Măguleanu, plină de farmec. Meghila mimată? De ce nu? Ba chiar cu mult umor, și aici răspunzători nu sînt doar actorii, ci sigur și Aurel Felea, tatăl ideii originare și textierul prezentării făcute cu binecunoscutul talent și aplomb de Tricy Abramovici, dar și textierul inserțiilor aduse în scenă de dansatoarea Rudy Friedman și care îmi aduc aminte de un film mut al lui Mel Brooks, în care suna telefonul în cadrul și apoi apăsarea butonului pe care scria „Trrr!”. Dar răspunzătorul principal pentru legarea umorului și a muzicii, pentru selecție și dirijare, pentru punerea de acord a atîtor grupări de orientări diverse, a atîtor „vedete” de creație sau interpretare cu pretenții diverse rămîne, desigur, consecventul colaborator al Federației noastre, regizorul Harry Eliad. Rideți, rideți dumneavoastră, dar Purimul este o muncă de-a dreptul pe brînci, fără glumă, și a

o duce la bun sfîrșit, într-un răstimp atît de scurt, necesită multă pricepere și talent, dar și o familiarizare cu obiectivul propus. Calități pe care Harry Eliad a demonstrat că le posedă, din plin.

Acum începe capitolul I (mai precis, abia acum!). Muzica!!!

Se confruntă, ca de obicei, formațiile comunității cu vedetele T.E.S.-ului! Confruntare pur amicală, evident, din care toate părțile ies în cîștig și în prietenie mare, căci Tricy privește îndușoasă corul de copii Talmud Tora, condus de Otto Friedman și acompaniat la pian de Clara Friedman, și se gîndește la „Ific Spitzi” și „Holoimās”, iar minunata interpretă a cîntecului evreiesc Leonie Waldman-Eliad își încălzește vocea pentru „A mahaie” și „A idiș lidal”, alături de soliste de la „Menora” (liniștiți-vă, nu se apucă nimeni să facă vreo comparație!), în timp ce Rudy Rosenfeld face galerie șazetului nou-născut „Aviv”, iar acesta îi bate din palme la cîntecul lui Aurel Giroveanu, pe versurile lui Aurel Stoian; Dan Schlanger încurajează corul „Șira Vezimra” (condus de Adrian David), în timp ce cîntă „Esteră mea”, de Elly Roman, și își pregătește piesa pe care o va cînta împreună cu formația „Menora” (condusă inteligent și discret de Dana Camil). Și vorba lui Rudy din cîntec: „Dankn Gott că ne-am născut evrei” și că avem o comunitate, căci altfel, în loc să stăm de vorbă, să ridem și să cîntăm cu acești minunați actori, le-am fi cerut doar, cu timiditate admirativă, autografe și le-am fi ținut doar pozele pe perete. Dar așa... Muzica realizează ceea ce un întreg ser-

ORADEA

La 18 martie (14 Adar) a fost sărbătorit, în spiritul tradiției iudaice, Purimul. În sala cantinei, festiv ornată, au fost prezente mulți enoriași ai comunității noastre, precum și din localități apropiate.

Secretarul comunității, Freundlich Mihai, a rostit un cuvînt introductiv, în care a relevat semnificația istorică a Purimului, datoria de a ne aminti permanent de Hamani, care, din acele vremuri și pînă azi, n-au conștientizat să unească împotriva poporului evreu, fără a izbuti să-i împiedice supraviețuirea.

În continuare, cursanții de la Talmud Tora au prezentat un program de cîntece și monoloage adecvate, precum și o „paradă a măștilor”. Toate acestea au imprimat serii o ambianță de voioșie de neuitat.

Dr. FRIED ERNEST
FREUNDLICH MIHAI

CIMPULUNG MOLDOVENESC

Deși sîntem o comunitate relativ mică, Purimul s-a sărbătorit și la noi, în mod festiv, după tradiția evreiască. În sinagogă s-au adunat cea mai mare parte a coreligionarilor din localitate.

Președintele comunității, Carol Kloppe, a dat citire, în limba sîntă, cărții „Meghilat Ester”. Dr. Suhar Abramovici a explicat apoi, în limba română, semnificația tradiției milenare a Purimului și permanența actualitate a tîlcului ei.

Apoi, Abramovici Adrian, în vîrstă de 9 ani, a povestit cu har întîmplările cu Ahașveros, Mordehai, Ester și Haman, amuzînd copios asistența.

L. IOSIF

Purim în țară

În cadrul tradiționalei „Seudat Purim” s-a urât „Lehaim” și pace în Eretz Israel și în întreaga lume.

Seara de Purim, organizată de președintele comunității și dna Cerna Kloppe, a constituit un moment de bucurie și înălțare sufletească.

ISSOSHOR BEN ȘMUEL

BACĂU

Obstea evreiască din Bacău a avut prilejul de a trăi o autentică seară de Purim. Sala comunității, ornată feeric, adevărată sărbătorie, a fost plină cu enoriași care au ținut să participe în număr cit mai mare la festivitatea tradițională.

Președintele comunității, ing. I. Wenger, a prezentat semnificația Purimului, tradițiile legate de această sărbătoare și lecția pe care evreii o desprind astăzi din întîmplările petrecute cu milenii în urmă.

În continuare, cursanții de la Talmud Tora, într-o costumație variată și simbolică, au prezentat un program de cîntece și recitări potrivite acestei sărbători. Acest program, urmat de servirea prăjiturilor tradiționale, a avut darul de a reînvia atmosfera specifică acestei sărbători, felul cum se desfășura în steți-urile moldovene. Toți cei prezenți — tineri și vîrstnici — au participat, cu însuflețire, la voioșia caracteristică acestei vesele și populare sărbători a poporului nostru.

BOTOȘANI

Sinagoga „Di hoihe Șil” a îmbrăcat haină de sărbătoare. Aproape toți membrii comunității noastre au venit să asculte citirea Meghilei și să participe la o întîlnire festivă a obștii.

Președintele comunității, Sumer Chițu, a vorbit despre semnificația istorică și actuală a Purimului. Corul cursanților de la Talmud Tora, dirijat de Ulrich Steckelberg, a prezentat un program de frumoase cîntece religioase evreiești. A urmat apoi o gustare, la care s-au servit prăjiturile tradiționale.

GALAȚI

La 17 martie a.c., în Templul Mare din localitate a avut loc o frumoasă festivitate de Purim.

Citirea „Meghilat Ester” a fost făcută de Rabinul Șmil Butnariu. În continuare, președintele comunității, av. Leon Iacobsohn, și Rabinul Butnariu au expus, pe larg, semnificația Purimului, subliniind simbolurile actuale ale fiecăruia din personajele Cărții Esterei. Vorbitorii au scos în evidență activitatea intensă pe care o desfășoară Eminentă Sa Șef Rabin dr. Moses Rosen pentru cultivarea tradițiilor iudaice, pentru asigurarea unei vieți comunitare bogate și demne, care să permită evreilor din România să se bucure de toate drepturile garantate de legile țării, pentru pace în Israel și în lumea întreagă.

În continuare, cursanții de la Talmud Tora, sub conducerea prof. Lică Floren-

tira, au executat un bogat program de cîntece, în ivrit și idiș, adecvate sărbătorii de Purim. În încheiere, participanților li s-a servit dulciuri tradiționale. Seara de Purim s-a desfășurat într-o atmosferă de voce bună, așa cum este obiceiul străvechi.

Av. LEON IACOBȘOHN
FROMI HERȘCOVICI

SUCEAVA

La 17 martie (13 Adar), la sediul comunității, festiv ornamentat, a avut loc în prezența unei numeroase asistențe, o frumoasă festivitate de Purim.

Citirea „Meghilat Ester” a fost făcută de către secretarul comunității, Chaim Schächter.

Apoi, președintele comunității, Iacob Kaufman, a rostit un cuvînt ocazional, în care a expus semnificația Purimului, punînd în relief actualitatea întîmplărilor petrecute cu mii de ani în urmă.

Corul Talmud Tora, condus de Zetia Wagner, a prezentat un program de cîntece și recitări cu conținut specific de Purim. A urmat o „seuda” tradițională.

IACOB KAUFMAN
CHAIM SCHÄCHTER

Correspondențe asemănătoare ne-au parvenit, la încheierea ediției, și din orașele Roman, Piatra-Neamț, Lugoj, Reșița, Medias.

„BINECUVÎNTAT FIE MORDEHAI, BLESTEMAT FIE HAMAN“

Nell Cobar

Dana Camil

Corul „Sira Vezimra“ mimează

viciu de protocol n-ar putea! Muzica și Purimul!

Și dacă pe lângă toate acestea punem și virtuțelul de culori al costumelor, căci mascații nu lipsesc la nici un Purim — nu-i așa? —, dacă punem și numele compozitorilor cărora le datorăm delectarea auditivă — Edmond Deda, Elly Roman, Aurel Giroveanu, Mișu Iancu, Alexandru Mandy, Laurențiu Profeta, Henry Mălineanu (enumerăm în ordinea din program), dacă mai punem și orchestra T.E.S.-ului, condusă de Adalbert Winkler, și dacă mai punem și corurile, „Aviv“-ul și „Menora“ (să nu-l ascultați pe Bebe Bercovici, „Menora“ nu mai buimăcește de mult pe nimeni, s-a obișnuit lumea, ba chiar a început să le facă plăcere, după spusele multora), dacă punem deci toate acestea la un loc o să avem „humăntașul“ muzical al Purimului.

Să-l vedem acum și pe cel umoristic. Deschidem, deci, capitolul II!

Campionul umorului „purimistic“, declarat învingător la numărul de izbucniri în ris din sală, rămâne, fără îndoială, polyvalentul artist Bebe Bercovici: caustic, ironic și autoironic (din nou!), inteligență ascuțită a monologului său, ce nu iubește menajamentele, mă silește să adopt un ton foarte serios, pe care nu-l văi păstra însă multă vreme. Monologul său tragicomic a devenit, vorba lui, „tragi-tragic“, și această nuanță echivocă o are și textul scris de Victor Birlădeanu pentru marea acțiță care este Sedy Glück. A fost ceva în aerul acestui Purim care a dus la o nuanță de tristețe, de nostalgie? Probabil, căci și talentatului caricaturist Nell Cobar — întrebându-se „Unde e filozofia?“ și căutându-se pe sine prin intermediul numeroaselor (!!!) personalități pe care „le-a torturat“ cu aceeași întrebare — i se întâmplă același lucru. În schimb, textul înepător al lui Octavian Sava și Aurel Felea de la sceneta „Humăntașul fără nume“ și-a propus bună-dispoziție totală, datorată mult și interpretării lui Theodor Danetti (prezentatorul atit de „adaptabil“), a Oanei Grupp-Măguleanu (nepoa-

ta... „Joint“-ului) și a coriștilor, „monumentali“ în naturaleța și umorul lor (involuntar?). Lucian Weiss, Igor Maxim și Claudiu Finkeltescu. Și „last but not least“, omniprezentul Elly Măguleanu susținând în deplină seriozitate cererile sale umoristice și afirmând cu convingere că nimeni nu trebuie să vadă în ele nici o aluzie. Ce aluzie, domnule? Aici se spunea de-a dreptul! „Baruh hašem, Federația n-are bani!“! Ba da, căci o dată pe an e Purim!

Dacă-ai fi după mine și după alții, și nu după cele citeva... milenii de cînd Meghila nu mai e doar un caz particular istoric, ar fi de mai multe ori pe an Purim. Și mai ales dacă-ai fi după spectacole ca acesta, cu toate că, vorba cîntecului, „ne trece rîzind os prin os“... dar merită! Unde te mai întîlnești, în fond, și cu atitea celebrități aparent din umbră? Cu mișcarea scenică a marii coregrafe care este Miriam Răducanu, cu scenografia plină de umor a lui Iulius Melzer, cu luminile manevrate de Titi Constantinescu și cu „vedeta sunetului“ din Popa Soare, Alexandru Călția, este clar că nu s-a precupețit nici un efort pentru ca să avem un adevărat Purim, plin de veselie, de culoare, de mișcare, dar și de conținut! Deci, humăntașul cel mai mare, cu numele de „Bravo! Felicitări! Mulțumiri!“, îl merită din plin comunitatea noastră, pentru organizare, idee și muncă. După ce te-ai implicat atîta să te mai trezești și criticat, luat peste picior? De ce nu? Atunci cînd acest lucru se face cu veselie și nu cu răutate, cu umor și nu cu grosolănie, cu drag, de fapt și de drept. Autoironia mai este și un semn de superioritate.

Toată lumea s-a jucat, s-a mîscat, a ris și a dansat. Să nu vă supărați atunci dacă și reporterul s-a jucat și s-a mîscat nițel. Se poartă... Și pentru că textele cîntecelor de Purim au fost foarte instructive, am reținut în final pe unul din ele care spunea: „Și-apoi, masa la parter!“! Că-i Purim!!!!

BAT SHLOMO

REȚETA HUMĂNTAȘULUI 5744

Se iau:

10 BUCĂȚI TEXTIERI (Bebe Bercovici, Victor Birlădeanu, Nell Cobar, Aurel Felea, Alexandru Mandy, Henry Mălineanu, Eugen Mirea, Harry Negrin, Octavian Sava, Aurel Storin, plus

7 BUCĂȚI COMPOZITORI (Edmond Deda, Aurel Giroveanu, Mișu Iancu, Alexandru Mandy, Henry Mălineanu, Laurențiu Profeta, Elly Roman), plus

9 BUCĂȚI ACTORI ȘI CINTĂREȚI (Tricy Abramovici, Leonie Waldman-Eliad, Sedy Glück, Oana Grupp-Măguleanu, Theodor Danetti, Bebe Bercovici, Dan Schlanger, Rudy Rosenfeld, Elly Măguleanu), plus

5 BUCĂȚI FORMAȚII VOCALE ȘI INSTRUMENTALE (corul „Talmud Tora“, corul „Sira Vezimra“, formația „Menora“, sextetul „Aviv“, orchestra T.E.S.), plus

6 BUCĂȚI DIRIJORI ȘI ACOMPANIATORI (Otto Friedman, Clara Friedman, Adrian David, Remus Teodorescu, Dana Camil, Adalbert Winkler) se amestecă totul, sub direcția îndrumare a bucătarului-șef pe ramură, Harry Eliad, = (egal)

= (egal) HUMĂNTAȘUL DE LA ETAJ... în mărime de 4 ore.

Se iau: miere, nuci etc. plus bunăvoință, plus sirguință, plus muncă multă, multă, plus dl Godeanu.

Se amestecă toată combinația cu încă o dată dl Godeanu = (egal) = (egal) HUMĂNTAȘUL DE LA PARTER... în mărime de 4 kg (și de cîte ori 4).

Scrisoarea Eminentei Sale către realizatorii serbărilor de Purim

Publicăm, în cele ce urmează, scrisoarea de mulțumire adresată de Eminentă Sa celor ce au contribuit la reușita serilor de Purim 5744:

Sub impresia admirabilului succes al serilor de Purim 5744, organizate de comunitatea noastră, vă scriu aceste rânduri.

Succesele acestea, care au făcut să tresalte mii de inimi evreiești, să ținutiască mii de spectatori de scaunele lor timp de 4—5 ceasuri fără s-o simtă măcar, să stîrnească entuziasm, să descrețească frunți îngrijorate și să aducă o „nehumale“ în a „idischer nesumalā“, vi se datorează vouă, autori de texte, vouă, actori, vouă, cîntăreți și leviți moderni, vouă, regi-zori, scenografi, vouă, tineri și tinere

evrei, vouă, copii dragi ai obștii noastre.

Astfel Purimul a devenit, în București, o demnă carte de vizită a unei obști devotate la toate vîrstele și la toate profesiunile măreței idei a iudaismului.

Vă mulțumesc și vă adresez sacerdotala mea binecuvîntare. Depinde de voi dacă vom realiza lozincă Purimului: „A-l înfiera pe Haman și a-l binecuvînta pe Mordehai“.

ȘEF RABIN DR. MOSES ROSEN

PREDICI ALE EMINENȚEI SALE DE ȘABAT HAGADOL ȘI DE PESAH 5744

Simbătă 14 aprilie, ora 10, la Sinagoga Malbim: tradiționala derașa de ȘABAT HAGADOL.

Luni 16 aprilie, ora 19, la Templul Coral: „Pesah înseamnă întrebare și nu resemnare“.

Marți 17 aprilie, ora 18,30, la Templul Sefard: „De veghe în slujba libertății“.

Duminică 22 aprilie, ora 19: „Cîntecele au învins valurile urii“.

Marți 24 aprilie, ora 10, înaintea rugăciunii de Iskor (pomenirea Holocaustului): „Nu lăsați fascismul să treacă!“.

SEDERUL CURSANȚILOR DE TALMUD TORA

Duminică 15 aprilie a.c., ora 18, la Sinagoga Mare din București, va avea loc Sederul anticipat al cursanților de Talmud Tora. Sint invitați părinții și ceilalți membri ai comunității noastre.

ÎNȘTIINȚARE

Comunitatea Evreilor (M) din București aduce la cunoștința coreligionarilor că pentru sărbătorile de Pesah 5744 vor funcționa următoarele centre de distribuire a azimei și băuturilor rituale:

1. Sinagoga Mare, str. Vasile Adamache nr. 11;
2. „Malbim“, str. Bravilor nr. 14;
3. „Iesua Tova“, str. Nikos Belioannis nr. 9;
4. „Ajutorul“, str. Andrei Birsan nr. 9;
5. „Atzic Ilie“, Intrarea Vinători, nr. 13, cu următorul program:

Miercuri	4 aprilie 1984, orele	8—13;
Joi	5 „ „ „	8—13;
Vineri	6 „ „ „	8—13;
Duminică	8 „ „ „	8—13;
Luni	9 „ „ „	8—13;
Marți	10 „ „ „	8—13;
Miercuri	11 „ „ „	8—13, 15—19;
Joi	12 „ „ „	8—13, 15—19;
Vineri	13 „ „ „	8—13;
Duminică	15 „ „ „	8—13, 15—19;
Luni	16 „ „ „	8—12.

Formația „Menora“

ȘTIRI • ȘTIRI • ȘTIRI • ȘTIRI • ȘTIRI • ȘTIRI • ȘTIRI

FESTIVITATE

Recent, placa de marmură a ieșivei „Etz Chaim” din Boro Park, pe care scrie că este prima ieșiva înființată în S.U.A., acum 60 de ani, a fost transferată la ieșiva „Har Etzion” din Alon Shevuth, în Israel. Impresionanta scrisoare care a însoțit placa transferată a stîmnit calde aprecieri din partea lui Rav Aharon Lichtenstein și Rav Yehuda Amital, conducătorii ieșivei „Har Etzion”. Justice Jerome Hornbliss, președintele Fundației „Etz Chaim”, prezent la festivitatea care a avut loc cu acest prilej, a mulțumit pentru frumoasele cuvinte ale antevorbitorilor.

Au participat Rabi Leonard Rosenfeld, reputat specialist în probleme de iudaism, Moe Berlin, director executiv al Fundației Rothschild, dr. Albert Hornbliss, cunoscut oftalmolog, prof. Lloyd Gartner, de la Universitatea din Tel Aviv, dr. Chaim Greenberg, de la Universitatea Bar-Ilan.

PREMIU

Tinărul scriitor din Belgrad David Albahary a primit premiul „Ivo Andrić” pe anul 1983 pentru cartea sa „Descrierea morții”. Acest premiu, care poartă numele laureatului Premiului Nobel pentru literatură Ivo Andrić, se acordă anual unui scriitor din R.S.F. Iugoslavia care excellează în genul scurt. Albahary este un membru activ al comunității evreiești din R.S.F. Iugoslavia și schițele din cartea premiată prezintă aspecte din viața obștii evreiești din această țară în perioada dinaintea celui de-al doilea război mondial.

DREPTATE „EVREULUI SÜSS”

Cazul evreului Süss, fost bancher și om de curte al ducelui Karl Alexander din Württemberg, după moartea protectorului său judecat și condamnat la moarte, a făcut obiectul unor reputate producții literar-artistice. Lion Feuchtwanger i-a consacrat un binecunoscut roman, care-l înfățișează pe Süss în mod veridic și cu un sentiment de compătimire pentru destinul tragic al evreilor epocii respective. În schimb, în timpul nazistilor, din ordinul lui Goebbels, pe baza unui scenariu de Wilhelm Haupt, s-a realizat un film de factură antisemită. Recent, regizorul Gerd Engermann, după îndelungate cercetări ale unor documente originale, a produs un film pentru televiziune vest-germană care infirmă concluziile aserțiunile calomnioase ale nazistilor.

REVISTA

Asociația pentru salvarea patrimoniului cultural al evreilor din Egipt (A.S.P.C.E.) publică revista „Nahar Misraim”.

În numărul 11—12 din octombrie 1983 apar texte literare care evocă Egiptul, sub forma poemelor Adei Aharoni și Rosei Menasché, precum și articole de sociologie și istorie de Jacques Hassoun, Jacques Stambouli, R. Menasché.

STUDII DE IUDAISTICĂ

La Universitatea „Notre Dame” din Indiana (S.U.A.), un important centru de învățămînt catolic, va funcționa un cerc de studii privind cultura iudaică. Prof. Moses Davis, de la Universitatea Ebraică din Ierusalim, a fost invitat de către conducerea universității americane să fie consultant pentru programa analitică a cercului de iudaistică și apoi să țină unul din cursuri.

CONSERVAREA LĂMILOR

O echipă de cercetători israelieni și americani a pus la punct un nou ambalaj, capabil să tripleze durata, după culegere, a lămilor și grafepruiturilor. Acest inventiv foarte fin de polietilenă permite fructului să respire, iar, totodată, unor gaze nocive să se elimine. Ca urmare, o lămie va rămâne proaspătă timp de nouă luni, în loc de trei.

CARTE

În Editura Jean-Marie Laffont et ass. din Lyon a apărut o carte care cuprinde memoriile Marcellei Berr de Turique —

„Une vie de travers”. Ea este descendenta sindicului general al evreilor din Lorena, purtător de cuvînt al evreilor din Alsacia și Lorena la Adunarea Constituantă. Marcelle Berr de Turique s-a născut în 1894, în timpul procesului Dreyfus. Avea 20 de ani cînd a izbucnit primul război mondial. A studiat artele plastice și s-a afirmat în primele rînduri ale personalităților artistice din acest domeniu. În perioada celui de-al doilea război mondial, Marcelle Berr de Turique a făcut parte din Rezistența franceză. După Eliberare, a pus întreaga ei competență în slujba muzeului Bezael din Ierusalim și a colaborat la publicațiile evreiești din Franța. În prezent, ea este președintă de onoare a prietenilor francezi ai muzeului Bezael din Ierusalim.

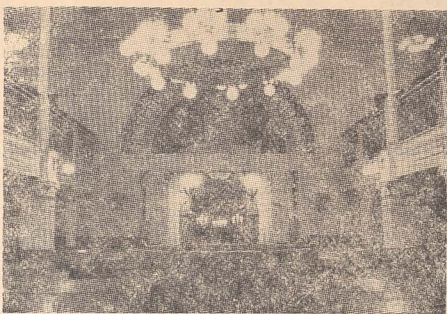
PLANTAȚIE

Evreii originari din Tunisia care locuiesc în Israel au luat inițiativa de a planta o pădure în cinstea evreilor din Tunisia care au luptat împotriva nazismului și în cinstea Comunității Evreilor din Tunisia.

Di Yeochoua Douieb, președintele Asociației Evreilor din Tunisia în Israel, a apelat la evreii de origine tunisiană care locuiesc în Franța să participe la această operă.

MEMORIAL

Recent, a avut loc, în Israel, inaugurarea unui nou Centru de Studii despre Holocaust, pentru tineret, evrei și neevrei, unde se poate învăța despre mișcarea de Rezistență evreiască din timpul Holocaustului.

La Helsinki există o frumoasă sinagogă, construită în 1906. În fiecare dimineață se oficiază cu minin, iar simbăta participă aproape toți membrii comunității la serviciul religios. Alături de sinagogă se află Casa Comunității.

„NOAPTEA”

(Urmare din p. 4)

pulzați, noi și ai noștri, noi și toți evreii. Unde? Nu mă întrebați, domnule, nu-mi puneți întrebări. Dumnezeu știe unde. Pentru Dumnezeu, sculați-vă...

Nu-ntelegea nimic din ce-i spuneam. Credea, fără îndoială, că-mi pierdusem mințile.

— Ce tot spui? Se pregătesc să ne deporteze? Ce deportare? Pentru ce? Ce se întîmplă? Ai înnebunit?

Pe jumătate adormit încă, mă examina cu privire înspăimîntată, ca și cum ar fi așteptat din partea mea un hohot de ris prin care gluma să ia sfîrșit:

— Culcați-vă înapoi, dormiți. Visați. Nu s-a întîmplat nimic. Nu-i decît o farsă...

Îmi simțeam gîtlejul uscat și cuvintele străine, paralizîndu-mi buzele. Nu-i puteam spune nimic.

În sfîrșit, înțelese. Se dădu jos din pat și, cu gesturi automate, începu să se îmbrace. Apoi se apropie de patul în care dormea soția lui, îi atînsе fruntea cu infinită tandrețe; ea deschise ochii și mi se păru că un suris îi înflori pe buze. Se îndreptă pe urmă spre paturile celor doi copii și îi trezi brusc, smulgîndu-i din visuri. Am fugit.

Timpul zbura. Era de-acum patru dimineața. Tatăl meu se agita în sînga și-n dreapta, obosit, îmbărbîndu-și prietenii, alergînd la Consiliul Evreiesc pentru a vedea dacă, între timp, edictul n-a fost revocat; pînă în ultimul moment o fîrîmă de speranță mai rămăsese în suflute.

Femeile fierbeau ouă, frigeau carne, confectionau saci, copiii stăteau cu capul plecat, nu știau unde să se așeze, unde

să-și găsească un loc fără să-i deranjeze pe cei mari.

A doua zi dimineața, mîrșăluim spre gară, unde ne aștepta un șir de vagoane pentru vite. Jandarmii horthysti ne împingeau să urcăm circa 80 de persoane într-un vagon. Ne-au lăsat să luăm câteva pîini, câteva găleți cu apă. Au fost verificate zăbrelele ferestrelor, ca să se vadă dacă s-bune. Vagoanele au fost sigilate. În fiecare vagon a fost ales un responsabil: dacă vreunul dintre noi scăpa, responsabilul era împușcat.

Pe peron se plimbau doi ofițeri de la Gestapo, numai zimbat; asta fusese totul, lucrurile merseseră foarte bine.

Un șuierat prelung străpunsе aerul. Roțile începură să scîrîie. Eram pe drum.

Traducere din limba franceză: E. S.

CENTRALĂ ELECTRICĂ

Pe platforma industrială din sudul municipiului Pitești a început construcția unei centrale electrice și de termoficare care va funcționa pe bază de cărbun inferior — primul obiectiv de acest fel din județul Argeș. Ea va furniza combinatului petrochimic, în apropierea cărui este amplasată, energie electrică și termică, iar zonei sudice a orașului — apă caldă.

MOBILĂ

La Întreprinderea de Prelucrare a Lemnului din Dej a fost lansat în fabricație un nou model de sufragerie din lemn de cires, care-i conferă o mare frumusețe. Sufrageria se compune dintr-o bibliotecă prevăzută cu corp inferior și superior, un bufet, un argintar și o masă extensibilă cu șase scaune.

REMORCHERE

La Șantierul Naval din Brăila se află în fază de montaj pe cală primele două remorchere multifuncționale de mare putere. Echipele cu cite două motoare de construcție românească, noile tipuri de remorchere dezvoltă o putere de 6000 cp și sînt destinate operațiunilor de remorcare a platformelor de foraj marin, de spargere a gheții cu o grosime de pînă la 50 cm de pe Dunăre, de salvarea de persoane pe mare și de stingere a unor incendii de la bordul navelor.

CREATIVITATEA STUDENȚILOR

Facultatea de Tehnologie Chimică din Iași a amenajat o galerie de expoziții. Subtitlul acesteia îi explică mai mult scopul: invenții, tehnologii, brevete, pictură, grafică, design. Așadar, se urmărește simultan educația estetică și stimularea creativității tehnice a viitorilor ingineri chimiști.

„ZIUA INTERNAȚIONALĂ PENTRU ELIMINAREA DISCRIMINĂRII RASIALE”

Cu această ocazie, la 22 martie s-a desfășurat în Capitală o adunare organizată de Asociația Română pentru Națiunile Unite, Liga Română de Prietenie cu Popoarele din Asia și Africa, Asociația Tineretului și Studenților din România pentru Națiunile Unite și Asociația de Drept Internațional și Relații Internaționale. Despre semnificația Zilei și despre poziția consecventă a României în lupta împotriva rasismului, a discriminării rasiale și a apartheidului a vorbit Gheorghe Chivușcu, ministrul Justiției.

Raymond F. Rabenold, directorul Centrului de Informare al O.N.U. la București, a prezentat Mesajul secretarului general al O.N.U., Javier Perez de Cuellar, dat cu acest prilej.

REZULTATELE UNUI STUDIU

Medici balneologi din Eforie Nord au efectuat un studiu pe un lot de 136858 de bolnavi, urmărit pe o perioadă de cinci ani. Bolnavii aveau afecțiuni asociate cardiovasculare, care, în parte, puteau constitui cauză de contraindicație a tratamentului afecțiunilor aparatului locomotor. Rezultatele studiului au dus la concluzia că și bolnavii cu afecțiuni asociate cardiovasculare, printr-un tratament complex, pot beneficia de factorii naturali de pe litoralul românesc al Mării Negre.

JOURNAL OF THE ROMANIAN JEWS

CHIEF RABBI DR. MOSES ROSEN

BIBLICAL TEACHINGS

(VOL. III)

HAS BEEN PUBLISHED

PURIM 5744

Purim 5744 (1984) was celebrated by Jewish congregation in Romania according to ancient traditions, in a gay atmosphere characteristic of this event. And although the number of parishioners of our community constantly diminishes from one year to another, mainly due to Aliyah, the number of participants in the Purim festivities was bigger than ever and the programme richer and more attractive.

Saturday, March 17 (13 Adar II) 19 hours, the festivity took place at the Choral Temple that was festively adorned for the occasion. The Temple was filled to overflow. The reserved seats were taken by His Eminence, Chief Rabbi Dr. Moses Rosen and Mrs. Amalia Dr. Rosen, senior rabbi I. Marilus, lawyer E. Sechter, general secretary of the Federation of Jewish Communities of Romania, eng. Th. Blumenfeld, chairman of the Jewish Community of Bucharest, the other leading members of the Federation and Community, ephors of the Choral Temple. Among those present were representatives of the Embassy of the State of Israel in Bucharest: Zvi Ravner, counsellor, Armand Lavin, first secretary, Miriam Zivan, first secretary for economic affairs, Gideon Neeman, as well as other members of the Embassy, all of them with their families.

The religious Maariv and Havdalah religious service was followed by the reading of the traditional Meghilat Esther. The solemn atmosphere was only interrupted by the noise of the rattles when the word Haman was heard, the name of the wicked enemy that aroused disgust and scorn, as is deserved by the anti-semites of our older and newer history.

This was followed by a memorable event — two Hassadims of Israel, who were among us, kosher meat slaughterers Heber and Glauberman, sang and danced Hassidic songs and dances, that were applauded at length by those present.

Then came selections of the Purim programme — songs, recitals, monologues — about which we shall write below.

The festivity at the Choral temple concluded almost at mid-night, in an atmosphere of spiritual uplift and joy, of confidence in the destiny of the Jewish people, survivor of so many schemes of the Hamans of all times.

Before the festivity started, His Eminence, Chief Rabbi Dr. Moses Rosen made a brief speech of introduction, full of wisdom and essence. He highlighted the millenary significance of Purim, which resides in the fact that the Jewish people survived and survives the schemes of the Hamans of all times, because

the Almighty is with us, justice is on our side. The Hamans still incite even now, even if only temporary and even if they are not well-known personages. Their deeds have no prospects, and cannot expect anything else than general contempt, as constantly proved by historical experience.

After this introduction, His Eminence invited those present to feel at home and taste to the full the frolics and gaiety of the Purim show.

And indeed, as the curtain rose, the scene was one that generated gaiety and good humour. The prologue, inspired by Meghila personages, the songs „We have a Purim“, the suite of Purim songs, brought up to date the optimistic traditions of the Jews in Romania, popular songs launched on the stage of „Barasheum“, etc. These who contributed to the show were established composers H. Mălineanu, Laurențiu Profeta, E. Deda, Misu Iancu, Elly Roman, Aurel Giroveanu, A. Mandy; well-known and loved actors like Tricy Abramovici, Leonie Waldman-Eliad, Sedy Gluck, Bebe Bercovici, Rudy Rosenfeld, Dan Schlangier, Elly Măguleanu, Theodor Danetti, caricaturist Nell Cobar, authors of texts Aurel Stoin, V. Birlădeanu, Aurel Felea, Octavian Sava, Harry Negrin; the public was delighted by the choirs and instrumental groups: the children Talmud Torah choir, conducted by Otto Friedman, „Menora“ conducted by Dana Camil, „Shira Vezimra“, conductor David Adrian, „Hateira“ quintette, the „Aviv“ vocal group etc. The programme was arranged by producer Harry Eliad. Both compositions and interpretations stood out their Jewish content, high artistic level, sensitiveness and humour specific of Purim. The 5744 Purim programme gave the spectators an unforgettable evening of gaiety.

The show was again performed on Monday, March 19, with the same success to a large public, that applauded, the same as the previous evening, all those who contributed to this memorable Purim festivity.

Purim was celebrated within solemn settings, and in the same joyous atmosphere also in the other Jewish communities all over the country. The editorial board received correspondence from Oradea, Cimpulung Moldovenesc, Bacău, Botoșani, Galați, Suceava, Lugoj informing us that after the reading of the Meghila, festivities were held when the Talmud Torah students sang songs, recited, presented sketches related to the celebration of Purim, followed by „seudot“ held in an atmosphere of gaiety and optimism.

HIS EMINENCE, CHIEF RABBI DR. MOSES ROSEN HEADS A DELEGATION OF THE FEDERATION OF JEWISH COMMUNITIES OF ROMANIA ON A VISIT TO SWITZERLAND

His Eminence, Chief Rabbi Dr. Moses Rosen, accompanied by Mrs. Dr. Moses Rosen, and eng. T. Blumenfeld, chairman of the Jewish Community of Bucharest, left on March 21, 1984, for Switzerland, where the Talmud Torah choir of Jassy, conducted by Izu Gott, will a number of concerts.

The choir is also accompanied by Dr. Simion Caufman, chairman of the Jewish Community of Jassy, and member of the Executive Committee of the Federation of Jewish Communities.

At the Bucharest-Otopeni airport, the delegation was seen off by leaders of the Federation of Jewish Communities and of the Jewish Community of Bucharest.

LETTER BY HIS EMINENCE TO ALL WHO CONTRIBUTED TO THE SUCCESSFUL PURIM 5744 FESTIVITIES

„I write this lines still under the impression of the admirable success of the Purim 5744 evenings, organized by our community.

„These successes made thousands of Jewish hearts rejoice, keep thousands of spectators in their seats for 4—5 hours without even feeling the passage of time, arose their enthusiasm and made them forget their worries, and pay a 'nehuma'le in a idischer neshuma'le' to you — authors of texts, actors, singers and modern Levites, producers, scenographers, to you Jewish boys and girls, to you dear children of our congregation.

„Such a Purim has become in Bucharest a worthy visiting card of a congregation, of all ages and professions, that is devoted to the great ideas of Judaism.

„I thank one and all, and convey to you my sacerdotal blessings. It depends on you whether we shall fulfil the Purim motto: „To brand Haman and bless Mordehai“.

CHIEF RABBI DR. MOSES ROSEN

LECTURES

BUCHAREST

A WONDERFUL ARTHUR RUBINSTEIN EVENING

Musicologist Dana Camil, outlined a wonderful moral-psychological and artistic portrait of the great pianist Arthur Rubinstein. In his early childhood, Arthur Rubinstein was able to hear famous cantors sing at the synagogue where he went to with his parents, and thus, the first traits of this portrait were born, in the atmosphere of a Jewish family that was proud to belong to the people of the Book.

Many years later, he often affirmed he with dignity and most naturally that he belonged to the Jewish people. He gladly played Jewish music, usually with Leonard Bernstein. Known are his tours in Israel and his generous support given to the Conservatoire of Jerusalem.

Dana Camil justly gave the Jewish traits of Rubinstein — love of life, exaltation of life as a mode of seeing the world and art, as an expression of the world. He loved people and generously gave himself to them. The lecturer referred to a passage from Rubinstein's autobiography, which we consider most conclusive: „Life can deprive us of liberty, health, wealth, friends, success, but it cannot take away from us thoughts and imagination, and then love, music, the arts, flowers and books will always exist, not mentioning the passionate interest for everything. Life is wonderful, it is worth living, as long as you can see it is wonderful.“ This explains his specific interpretative style — serenity, fundamental optimism, luminosity.

Arthur Rubinstein became a genuine philosopher of the piano; his art, although complex and profound, is characterized by an admirable simplicity. Dana Camil quoted from his book of memoirs a passage which excellently defines his interpretative style: „The depth of feelings is the real essence of my talent. But... when playing classical pieces I never take on that tortured air and never give signs of 'profound feelings' so frequent with Germans and much appreciated by critics. Music is pure joy to me and I try to share this joy“. This new concept of playing the music of the romantics, especially that of Chopin, alien to sentimentalism, of exaggerated affectation, has become a standard for the playing of Chopin's music. Rubinstein's profound, temperate, expressive interpretative concept that is also imbued with human truth and colour, is mainly defined by a balance that expresses a happy synthesis between feeling and thought, between the tumult of living emotion and architectonic perfection of form, of musical construction. This expressive perfection full of a great force of communication explains Rubinstein's approach to music: not formal virtuosity but „from within“ by deeply a creative interpreter in the fullest meaning of the word, one of the greatest musical orators ever known in the world of pianists.

The music for the occasion, chosen with care and most skillfully, presented with great knowledge by Dana Camil, the fine reading of autobiographical fragments by Dan Schlangier, were just as many delightful moments of a two-hour evening when we once again „met“ the matchless magician of the piano.

ZOLTAN TERNER

ARAD

The lecture on „Destiny and Poetry“ held by prof. Amigo Alexandru, and listened to with great interest by a large public, showed how the many-millenary destiny of our people is mirrored in the works of Jewish poets. The speaker quoted from translations of the poetic works of Morris Rosenfeld, Nelly Sachs, Bat Sheva, Sheriff and others. Afterwards, the Talmud Torah students under prof. Bergler Ezer recited poems in Hebrew, while the choir sang songs in Hebrew. The lecture and artistic programme enjoyed success.

BOTOȘANI AND DOROHOI

Publicist Anton Celaru held a most successful lecture on „Rabbi Akiva in history and legend“ on February 26, 1984, that was listened to by an audience came from both towns. Actors Elena Corciuligi and Mihai Păunescu of the „Mihai Eminescu“ Theatre of Botoșani, read texts on the above-mentioned theme.

Other lectures, held on March 4, were:

BRĂILA — Publicist G. Iosub on „Jewish Humour“.

DOROHOI — Acad. prof. N. Cajal on „Jews and medicine“.

FĂLTICENI — Prof. M. Clarian on „The rebirth of spoken Hebrew“.

On March 11, 1984:

BRAȘOV — D. Feldman on „The French revolution and the question of the emancipation of Jews“.

CLUJ-NAPOCA — Publicist A. Celaru on „Isaak Bashevis Singer“, Nobel Prize winner. Actors Maia Tipan-Kaufman and G. Radu of the Cluj-Napoca National Theatre read from the author's works, the Romanian version was made by the lecturer. Both the lecture and readings were followed with keen interest.

On March 24, 1984:

BACĂU. Acad. prof. dr. doc. N. Cajal on „Jews and medicine“.

JASSY. Publicist Victor Birlădeanu on „Ilya Ehrenburg — a checked conscience of a Jew of the 20th century“.

On March 25, 1984:

SUCEAVA. Prof. Haim Riemer on „Isaiah, topicality of a prophet“.

ROMAN. Producer Zoltan Terner on „Marc Chagall and Biblical illustrations“. BOTOȘANI. Symposium, Sumer Chitu — „The Jews and poetry“. Writer Tania Lovinescu — „Poets of Jewish origin in Romanian literature“.

Purim festivity's end

חברה ש"ס

אין די קהילות פונעם לאנד

סטשאווא

(ה'תש"ד פון זייט 11)

יחודה כאר האט פארענטשעלט א שיינעם פראג-
עס פון יידישע רעליגיעזע לידער.

אלאץ

אין היינז נרויס טעמפל איז פארגעקומען א
דע פורים פייערלעכקייט. דער רב שמואל בן-
איו האט געלייגט די מילה. דער פרעזידענט
דער קהילה אדמו"ר 5. אאמאכאן און הרב בן-
איו האבן געזעט איבערן סימבאל פון פורים
האבן באמאנט די אומערמלעכע טעטיקייט
האט הרב הראשי שלום'ל אינעם פארזיכערן
ה'תש"ד און די שיינע יידישע מראציעס אין
טענה קהילות. דער תלמוד תורה כאר האט
געשטעלט א שיינעם אינהאלטסרייכן פרא-
ג.

לוגאזש

אויך אין דער היינער קהילה איז פארגעקומען
א פורים פייערלעכקייט. מ'האט געלייגט די מילה.
ביים ארויסגאנג פון דער שיל האט מען געטיילט
המן-משן.

ידיעות פון אונזערע קהילות

פאָרטר א גן

אין לאנד

סטשאווא

דעם 25סטן מערץ ד.ה. האט פראג-היים רומער,
הויפט רעדאקטאר פון אונזער "צייטשריפט", גע-
האלטן דעם פארטראג: "די היינעצייטיקייט פון
א נביא".

ראמאן

דער רעזשינאר זאלמאן טערנער, האט גע-
רעדט איבער, "מאדע שאנאל" און אינסטראציעס
צום תנ"ך.

באטשאן

וונטיק דעם 4טן מערץ ד.ה. האט אקאר-פראג,
ד"ר דאנעט ג. מאזשא, געהאלטן דעם פאר-
טראג: "יידישע דאמטוריס, שרייבער פון מאדע-
ווע". דער פארטראג איז אויסגעהערט מיט נרויס
אינטערעס.

*

דעם 26סטן מערץ ד.ה. האט די פאעטיין מא-
ניא לאווינעסון גערעדט איבער, "פאעטן פון
יידישן אפשטאם אין דער רומענישער ליטערא-
טור".

יאס

דעם 24סטן מערץ ד.ה. האט דער פובליציסט
ווי. בירלעדעאנו געהאלטן דעם פארטראג: "אי-
דערהינזיגער יידישער נעוויז פון-
נעם צוואנציקסטן יארהונדערט".

בראשאו

וונטיק דעם 4טן מערץ ד.ה. האט דער אינז-
שנינגער ג. מאנדו געהאלטן דעם פארטראג: "די
אנפאנג פון דער יידישער קהילה אין בראשאו".
אין דעם זעלבן טאג האט ד"ר מאץ לאסלא געהאלטן
א פארטראג איבער א געזונטהייטס טעמע.

באקוי

דעם 24סטן ד.ה. מערץ האט דער אקאר-פראג-
ד"ר ג. מאזשא, גערעדט איבער: "ידן און די
מעדיצין".

באגריסונג

די יידישע קהילה פון אראדעא באגריסט דעם
ה' מארקאוויטש אנדער, וואס פירט אן די יידישע
קהילות פון סאלאנטא, אין שיבות מיט זיין 89סטן
געבוירן טאג, און ווינטישט אים געזונט, אריכות
ימים מיט פרייד.
עד מאה ועשרים!

שבת, פרשת זכור, האט מרן הרב הראשי דר.
דוד משה ראזען געהאלטן א שיעור פון מסכתא
עבודה זרה ד"ה כ"ט אין דער ארטיקלער חכמה ש"ס
לזכר דער נשמה פון זיין שוועסטער די רביצין
ברכה גאטליב ע"ה (זי איז געווען דאס ווייב פון
דר. זאב גאטליב ע"ה, וועלכע איז געווען
דער רב הראשי פון גלאז'ו).
נאָכן שיעור, האט דער רב הראשי געהאלטן א

הורעה

שבת י"ב ניסן, תש-מ"ד, (14 אפריל 1984, 10
אויגער אינדערפרי), וועט דער רב הראשי ד"ר
דוד משה ראזען של"מ'א האלטן די דרשה פון

ידיעות פון דער יידישער וועלט

קאנצערט

פסירה

אין עלטער פון 87 יאר, איז געשטארבן דער
באמאנער קאמפאזיטאר פאול בן-חיים. ער האט
אנגעפירט די אפערע פון אאונסבורג (דייטשלאנד)
בזיו די נאציסטן זענען געקומען צו דער מאכט.
דערנאך האט ער זיך באזעצט אין ישראל. ער
האט פארפאסט סימפאניעס, קאנצערטן, מאנא-
טעס אינספירירטע פונעם תנ"ך, זיין לעצטע שא-
פונג, "דריי פיעסן פאר פידל", איז אינטערפער-
טירט געווארן פון יהודי מנהיגן.

ארבעטאלאגיע

ארבעטאלאגן האבן אויסגעראכן ביים הר גרי-
זים, וואס ווערט גערמאנט אין דער תורה, א
געזונטע ארטישאפט. מ'איז פעסטגעשטעלט גע-
ווארן אז די היינעצייטיקע פלאסטן דאטירן פון
דער מלכים תקופה, און די אויבערשטע, פון דער
ציט פון דער רוימישער הערשאפט. די ספעציע-
ליסטן באהויפטן אז דאס איז איינע פון די וויכטיג-
סטע ארבעטאלאגישע אויסגראבונגען וואס זע-
נען לעצטנס געמאכט געווארן אין ישראל.

פייערלעכקייט

אין דעם וואלד וואס איז געפלאנצט געווארן
אין גליי, אין אנדערע פונעם פאסטאר מארטין
לומער קינג, אן אויפריכטיקער יידן פריינד, איז
ארגאניזירט געווארן א פייערלעכקייט אין צווא-
מעהאנג מיטן 20סטן יאָרטאג פון זיין בארימ-
טער רעדע, "מיון חלום", וואס ער האט געהאלטן
אין וואשינגטאן אין 1963סטן יאר.

פעסטיוואל

"אקטועלע יידישע לידער" - אזוי וועט הייסן
דער פעסטיוואל פון יידישע מעלאדיעס וואס וועט
פארקומען אין ווינטישטא (מערב דייטשלאנד) דעם
29טן מערץ ד.ה. דער פעסטיוואל איז ארגאניזירט
דורך דער שטאטישער קולטור אפטיילונג און דעם
פארזין פון קריסטלעך יידישער קאאפעראציע.

צייטן

מיון צייט, דיון צייט,
אונזערע צייטן,
פון לידן,
פון שידוך,
פון אומקום,
פון אויפגאבן,
פון שואה,
פון עיר הבויה,
מישוח'ס צייטן,
מיון צייט, דיון צייט,
אונזערע צייטן,
פינצטערע, כלומיקע,
פון באבן - יאר,
פון סאביבאר,
אוישוויץ - שייטערס,
און פון הערלישע,
ווירדקע, פומיקע,
ווארשעווער בונקערס.
מישוח'ס צייטן...
מיון צייט, דיון צייט,
אונזערע צייטן,

דרשה איבער עניני דיומא. נאך תפלת מנחה האָט
דער באנער בייזענדיקער עולם זיך באטייליקט ביי
דער שלוש סעודות מיט וועלכער דער רב הראשי
האט זי מכבד געווען פאר דער עליה פון דער
נשמה פון זיין שוועסטער ע"ה. דער הרה"ק ר' יצחק
מאיר מאריילום האט געזאגט דבריו תורה.
סע האבן זיך באטייליקט פירער פון דער פע-
דעראציע, נבאים פון שולן און משרתי הקודש.

שבת הגדול אין דער בוקארעשטער "מלכים" שיל.
אלע מיטגלידער פון אונזער קהילה ווערן אוי-
געלאדן זיך צו באטייליקן.

נישט לאנג איז אין מערב - בערלין פארגע-
קומען א נייע מוזיקאלישע געשעעניש. אין דער
בארימטער פילהארמאניע פון דער שטאט האט
געעפנט א קאנצערט דער פילהארמאנישער אר-
קעסטער פון ישראל, דירזשירט פון וויכין מע-
טא. די סענזאציע פונעם אונזען איז געווען דער
בארימטער פיאניסט יעפים בראנפמאן.

דאנקבארקייט

אין א יידישן בית - אבות - שפיטאל פון דער
שווייץ, האט דער ישראל אמבאסאדאר יוחנן מע-
ראז איבערגעגעבן די מעדאלע "יד ושם" מיט
א דיפלאם דעם קאנסול פון דער שווייץ ערנסט
פראדאליע. אין זיין רעדע האט דער אמבאסאדאר
פון ישראל געהאט לויב ווערטער פאר דעם די-
האָבן אין דער צייט פון דער צווייטער וועלט -
מלחמה געראטעוועט דאס לעבן פון א סך יידן.
גלייכצייטיק איז אין ישראל געפלאנצט געווארן
א בוים אלס אנערקענונג פאר דער מענטשלעכ-
קייט וואס מ'האבן ארויסגעוויזן דער דיפלאמאט
און זיין פרוי.

צוזאמענטרעף

דער פרעמיער - מיניסטער פון גריכענלאנד,
אנדראעס פאפאנדערעו, האט אויפגענומען א דע-
קלאראציע פונעם יידישן וועלט-קאנגרעס אנגעפירט
פון מישעל דירפוס - שמידט. מיט דער נעלע-
גענהייט האט דער גריכישער פרעמיער ווידער אונ-
טערגעשטראכן זיין אנטשיידנקייט צו באקעמפן דעם
אנטיסעמיטיזם. ער האט אנגענומען די איינלא-
דונג פון י. לאווינגער דער פרעזידענט פון דער
פעדעראציע פון די יידישע קהילות אין גריכ-
נלאנד, אַנטויל צו נעמען אויף די צערטקאניעס
וואס וועלן פארקומען דעם 29סטן אפריל, ד.ה.
צום 40סטן יאָרטאג פונעם אויפגעזון די יידישע
פעדעראציע אין גריכענלאנד דורך די נאציסע מו-
שלים. ווי באווסט זענען אין דער שווא, 80%
פון די גריכישע יידן אומגעקומען אין די נאציס-
טישע לאגערן.

פון טעכנישע ווונדער,
מיט אטאמישע כמארעס,
וואס הענגען איבער
העלפער פון קינדער.
מישוח'ס צייטן אין לעצטן טייל
פון יארהונדערט,
גים לויט אונזער
צייטערענונג,
ווייל מיר זענען עלטער,
און יונגער זענען מיר,
ווי ניי געבוירענע
נאכן מבול.
ווי דאס מיינעלע
מיטן אייבירט בלעטל,
זאגן מיר אן מישוח'ס צייטן,
פענענען יעדעס הארץ, יעדע טיר,
פארן לאנג געארטן חלום,
מיטן אוראלטן באגריסונגס - ווארט
- אונזערס: שלום!

לעץ שאדאך

הרב הראשי שליט"א בראש משלחת ועד הקהילות היהודיות מרומניה יצא לחו"ל

בדיוע, 21 במרץ י"ז, להזמנת הקרן העולמית לשינועיה כבוד הרב הראשי הר"ר משה רוזן שליט"א בלווייה רבנית אמלא חזון וטוביה בלומפטר-יו"ר הקהל יהודי בו-נופיע מקהלת תלמוד תורה מיאס-רומניה

בכמה הענות בבזל, לונגן, סן גלן, ציריך, וברן. מצד הקהלה מיאסי יצא גם יו"ר הקהלה הר"ר שמעון קופמן. מנצח המקהלה הוא יצחק גוט. בשדה התעופה בוקרשט-אופופן באו לקבל ברכת הפרידה מנהיגי ועד הקהילות היהודיות מרומניה ושל קהלת יהודי בוקרשט.

הגיונת פורים

בזכות כבוד הרב הראשי וחברי הנהלת ועד הקהילות נתמכלה בשמחה רבה ע"י הקהל הרב. אחרי קריאת המנילה, תלמודי התלמוד תורה נתנו הצגה מאוד מרשימה, בה שרו שירים מסודרים ועממים לכבוד פורים וגם שחקנים מן הטאטרון הממשלתי היהודי באו לפני הקהל הרב עם תבנית עשירה ומאוד יפה.

ביום ראשון וגם ביום שני (ישוש פורים) התקיימו חגיגות פורים בבוקרשט ובציריך הישדה.

Citind Meghila

אור המן... בורח מרדכי

חברה ש"ס

עלית השלום, אשתו של הרב ר' זאב גוטליב ו"ה, מי שהי' אב"ד ק"ק לונגו (אנגליה). הה"ה ר' יצחק מאיר מרזיק שליט"א אמר בדבר תורה והזכיר לטובה את הנפטרות ואת אבית הנאון וצידק הדור ר' אברהם הו"ה זכר צדיק לברכה.

דיעות מקהלותינו

המלחין הנרי מלינעאנו קבל ציון מאת חברי הפסטיבל של ההתקוות המוסיקאית היהודית מברוקלין-קנדה בעד עבודה רזה רח"ה "איש לא חי עולם" שחיבר על סמך המלים משירו של שמואל הערי נגדון מבוקרשט.

המלחין ד. בוגיץ' ערך ערב תרבותי מוקדש למלחנים יהודים מרומניה.

גבר מלחנים יהודים שרו מיצירותיהם. יום טוב קהל רב.

ב-23 מרץ י"ז התקיים בטאטרון הממשלתי-היהודי מבוקרשט טקס אזכרה לזכר הסופר יצחק פליק, במלואת 85 שנה ליום הולדתו. נשא את דבריו הסופר נ'ור' מבוטסקו ומספר שחקנים של הטאטרון הזה הציגו מיצירתו של פליק.

הסופר פרופסור ד"ר אוביד קרובלניצ'ו מאו-ניברסיטת בוקרשט נאם על "האנוסים"

הנציגה וכל החוכן של הערב הזה עברו באווירה ישימה.

כנגד ארבעה בנים...

מאת הרב יצחק מאיר מרזיק — בוקרשט

בפני עצמה, ואמרתם, כלומר תאמרו לעצמכם ותמשיכו לכם את הנס לחיון ולעידוד שלא יתרשל על ידי שאלתו שהוא רק לעצמכם המצוה. להם אין לעצמכם חלק בעניני קהל עדת ישראל ולכלי לדבר בשם כי עשה השם, ל"י ולא ל"י. אלו היה שם לא היה נאלץ, ומסביר הדבר ר' יונתן אייבשיץ ז"ל: בדרך גלגול חיינו מבוסס על השכל הישר, כי בני ישראל נשארו בחיים הודות לשמעון להם שצוה להם משה רבינו לציין על פתחיהם ששם הוא דירת יהודי בן ישראל, ולהתמכר לל"י נחש להם לברוש לעשות ככה, להראות ששם הם יהודים. והיו נאבדים.

תם מה הוא אומר? הוא דומה לטפוס זה של יהודי שצנע מצנעת סביב לראשו, שמקפת גם את אוזנו על חופ-טון שם משקפים שהורים ומה שלא נוח לו אינו שומע ואינו רואה, וכאילו אינו יודע מה שארע לעמו וכאשר באה מצוקה על ישראל הוא שואל: מה זאת? ואחרי שבערה הסערה הוא הציגן שמשלים עם הגלות והזור למקומו גם שם הוא מתרועע עם אלו שהיו מצוקים לו. להם כזה אומר בעל ההנהגה יש להסביר, "כי בחזק יד הוציאנו ד' ממצרים". ולו שלא היינו דורשים את זכותינו ושארנו עד היום משועבדים שם.

ואת שאינו יודע לראות את פתח לו. כי מחסור הכנה אין לו מה לשאול. וכפניו תחרון ידיעה אינו מוצא שום דבר שיתעניין אותו חזון מתעניינים חומרים. עליו נאמר, "ידו בכל יום כל בן". הוא מתערב בכל העסקים אף שאין לו שייכות להם, ועל ידי כך גורם שנאה נגדו ונגד עמו. בשביל בני אדם מסוג זה יש לה תרופה אחת: את פתח לו, והסבר לו כי בעצמם פסושים כאלה שהתנהגו כמנהג עשה ד' לי בצאתי ממצרים. סבלנו הרבה עד שצאנו ממצרים ויהוציאנו הקב"ה בניסים ובנפלאות.

ימי זכרון בחודש ניסן

זכור מרד, "ניסן ווארשה" נקבע יום כ'ו ניסן, כ"ה תשרי ונבחרה.

"י"ט ניסן תש"ט, (1949). — נפטר הרב מאיר ברלין בר-אילן.

"י' ניסן, ד' אלפים תתק"ה, (1235) — נולד בספרד רבנו משה בן מימון, הרמב"ם, הידוע בכינוי, "הנשר הגדול", הרמב"ם "שהיה פרשן פוסק, פילוסוף ורופא הוא אחד האישנים המרכזיים בתולדות עם ישראל. ספרו, "משנה תורה", חיד החוקה" הוא הנסיון הראשון מנסה לכתוב ולתמצת את ההלכה.

— בחודש ניסן תרצ"ב, (1923) — נפטר המ-י שור המסירה הגדול אליעזר שטיינברג. משליו מפליאים בחכמתם וביופיהם. בהם מביע הסופר את אמונתו בנצחון של הטוב והקיימה. הכרך נדפס ב-1932 עם ציוריו של ארטור קולניק ומייצג במצע אמנותי בעל ערך רב. המשורר נולד בחורש ניסן בשנת 1880.

כנגד ארבעה בנים דברה אפיס בבתי תפילותיהם, לא תורה (מכילתא בא, אות קכה מרן מנסה להם אפילו בחייהם יירושלמי פסחים פרק י' הלכה ז' יומיים, שמרן על עז-ד') מיתותם ובזאת היו שונים

החכם רוצה להבין את משכניהם והיו במסגרת אומ-הכל, והוא אינו סתם שואל. תם. מוכן מאילו כי זה תלוי הוא רוצה תשובה. כי כל הרבה בהורים, כי בה במידה מקום שנאמר, "לאמר" לפי שאדם מישראל מקדש את דבריו חז"ל (ספרי ואחחון, מעשיו היום יומיים, שהוא פסוק כ"ג) משמעו: השיבנו עושה כביתו, גורם שיתענינו תשובה. ולכן אצל הבן החכם גם בניו מהם. וכאשר הם כתוב בתורה כי ישאל בןך שאלתך (דברים ו-כ).

הרשע מתהלך על הכל: מה העבודה הזאת לכם (שמות יב-כו). דבריו אלו אינם ובודות להם עם ישראל חי לעולם?

לשאלה זו מיעין לנו בעל ההגדה לענות להם את דיוני הפסח ולסיים בדיון, "און ספ-מירין אחר האפיקורסן", אלא במשה אשר התחלנו את הסדר. זאת אומרת: אם רוצים אנו להתקיים ולהמשיך את קיומנו כאום, עלינו להחזיק באורה חיינו באופן שהתחלנו את סדר חיינו, עלינו להמשיכו ומי שרוצה להוסיף אפיקורסמים ודיוס, רעיונות מרוחקים מדר-כנו, מרפה את כוחנו ולוקה במצבנו.

רשע מה הוא אומר? הוא אינו שואל, הוא אומר במון של פסוק ואין רצונו בתשובה, לכן לא כתוב בתורה לגבינו "לאמר". הוא אחד מהבנים הרעים שהתרחקו ממנו ומש-תלמי להקנות את שכונותם. הם אינם רוצים לדעת את דיונו ואת מנהגיו אינם מעני-נים אותם כלל. הם שוח-קים עליהם ותוכן כוונתו בהבטו שפתים שלו דברי שונאיהם שהתנכלו לאברהם-מלך פני הארסה. וההשתמ-מות הולכת ונדלה ביותר בראותו שאחרי כל ההתקפה וההתקפה אחרי ימי שואה ויוגון, אבותיו התאוששו לחיים חדשים ולאט לאט הוא בא לידו הוכחה שהגורם העקרי שעורר אותם ונתן להם כח להתמיד בקיומם ולהתחבר היו החוקים והמ-שפטים של דתם, בה דבקו בכל מקום מפוריהם בעל ההנהגה היא שלא להיכנס ובכל תנאי מצוקת היום, אתו בוויכוחים על כן לא שבתיהם ומועדיהם, לא שינו אליו ואחרת לבנו, אלא אמירה

בן חכם שהוא פקחוער לכל מאורע שאירע את עמו, מת-פלל על גם קיומה של האומה. כיצד עלה ביד אבותיו להת-קיים ולהחזיק בהמשך עד ההווה, למרות הרדיפות האכז-ריות ההתנפלות התכופות הל-לות? מאין שאבו את נבדו רחם שלא להשמד על אף שהבטו שפתים שלו דברי שונאיהם שהתנכלו לאברהם-מלך פני הארסה. וההשתמ-מות הולכת ונדלה ביותר בראותו שאחרי כל ההתקפה וההתקפה אחרי ימי שואה ויוגון, אבותיו התאוששו לחיים חדשים ולאט לאט הוא בא לידו הוכחה שהגורם העקרי שעורר אותם ונתן להם כח להתמיד בקיומם ולהתחבר היו החוקים והמ-שפטים של דתם, בה דבקו בכל מקום מפוריהם בעל ההנהגה היא שלא להיכנס ובכל תנאי מצוקת היום, אתו בוויכוחים על כן לא שבתיהם ומועדיהם, לא שינו אליו ואחרת לבנו, אלא אמירה